

CATONIS
DISTICHA
DE
MORIBUS.

CUM
Scholiis DES. ERASMI
ROTTERDAMI

• Adjecta sunt

Disticha Græca Sapientum, interprete Erasmo Rotterdamo.

Eadem per Ausonium, cum Erasmi doctissima narratione.

Mimi Publani ex ejusdem Erasmi restitutione cumque Scholiis ejusdem.

Hocratii ad Demonicum Oratio Parænetica, longe ad juventutis mores rite formandos utilissima.

Omnia summâ curâ, diligentiaque excusa.

LONDINI,
Typis A. M. Impensis Societatis
Stationar. 1657.

in PRIVILEGIO.

Mrs Tempest

Mrs Tempest

Mrs Tempest

~~scribbled out text~~

or

or

or

or

LIBELLUS ELEGANTISSIMUS

qui inscribitur, *Cato de Præceptis
vitæ communis, Erasmo Roterodamo
Castigatore & interprete.*

Præfatio cum brevissimis præceptis.

Um animadverterem quamplurimos homines
graviter errare in via morum, succurrendum
& consulendum eorum opinioni fore existi-
mavi, maximè ut gloriosè viverent, & hono-
rem contingerent. Nunc te, fili charissime,
docebo quo pacto mores animi tui componas. Igitur
præcepta ita legas, ut intelligas: Legere enim & non intel-
ligere, negligere est.

Itaque, *Deo supplicæ. Parentes ama.*

Prima pietas est in Deum, proxima in parentes.

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo sacri-
ficiis, Amamus parentes, dum observamus & obsequimur.
Colimus cognatos officiis & consuetudine vitæ.

Magistrum metue.

Olim dabatur ingenuis pueris Pædagogus, quem ve-
rerentur, nunc magistrum vocant. Et animadverte ver-
borum proprietatem. Deo supplicandum est: Parentes
amandi: Cognati colendi: Magister metuendus.

Datum serva.

Quod tuæ creditum est fidei, id serva veluti depositum.
Foro te para.

Id est, his artibus te exerceas, ut possis in foro versari,
hoc est, in causis agendis. Nam hic omnis est primus
gradus ad honores summos. Legi in quibusdam veru-
stissimis codicibus (*foro pare*) id est, accommoda te rebus
præsentibus, quemadmodum dicimus (*ut foro.*) Cur-
retamento consentis. Græcus Planudes; ne
du'

Dubium est quin hæc sit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem. Nam primùm talem te judicabunt, cum qualibus conspexerint te consuetudinem agere, deinde bonorum convictu reddêrs melior *Ad consilium ne accesseris antequam voceris.*

Nè ingeras teipsum alienis nego iis, sed accersitus accedas.

Mundus esto.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed eleganti mundicie.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas & affabilitas multorum benevolentiam, & alit partam.

Majori cede.

Id est, noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id est, noli favire in eos qui sunt te inferiores, sed illis concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Nè profundas temerè facultates tuas, nè vel turpiter egeas, vel turpiùs rem pares.

Verecundiam serva.

Id est, serva te incontaminatum ac purum ab inquinamenti libidinum : castum enim verecundum dicitur : est autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimùm valet. Negligentia semper comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò discitur, quod longo vitæ usu vix assequi queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia supec alia inge-
rentes, nequiquam insculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non alien-
dus esto.

Id est, comis in congressu.

Iraſci abs re noli.

Ne ſis moroſus. Nam omninò non commoveri ſtipitis eſt potiùs quàm hominis.

Neminem irriſeris.

Eſt enim argumentum arrogantis ſtultitiæ. *Vel, Miſerum ne irriſeris.*

Sic enim quidam codices habent, hoc eſt, animi vitia ridere merentur, calamitas miſericordiam meretur potiùs quam riſum.

Mutuum dato Cui des videto.

Eſt quidem aliquando danda pecunia mutuo ; ſed non quibuſlibet, ſed reddituris bonâ fide, ſed dignis officio, denique iis quibus non graveris & dono dare,

Judicio adeſto.

Aduſunt advocati : & id olim erat officium præcipuum in amicos, adeſſe judiciis.

Convivare raro.

Sæpiùs vocare ad convivium, exhaurit ſubſtantiam ; ſæpiùs ire ad convivium, ſordidum eſt : at rarius utrumque facere, humanitatis eſt.

Quod ſatis eſt dormi.

Hoc eſt, non ad voluptatē, ſed ad neceſſitatem naturæ.

Jusiurandum ſerva,

Non eſt temerè jurandum : quod autem jurâris, præſtandum eſt, niſi ſcelus ſit quod jurâris.

Vino tempera.

Eſto moderatus in vino ; vel abſtine a vino : nam adoleſcenti dare vinum, eſt oleum igni addere.

Pugna pro patriâ.

Pugnandum eſt, non pro quavis re, ſed pro deſenſione patriæ. Nam, *Carum* more, mercede pugnare turpiſſimum eſt, & plus quàm gladiatorium.

Nihil temerè credideris.

Id eſt, nè facilis ſis ad credenda quævis quæ dicuntur. *Tu te conſule.*

A teipſo pete conſilium, qui te & iaq; optimè nōſti. Aut,

CATONIS.

Dubium est quin hæc sit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem. Nam primùm talem te judicabunt, cum qualibus conspexerint te consuetudinem agere, deinde bonorum convictu redderis melior. *Ad consilium ne accesseris antequam voceris.*

Nè ingeras teipsum alienis negotiis, sed accersitus accedas.

Mundus esto.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed eleganti munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas & affabilitas multorum benevolentiam, & alit partem.

Majori cede.

Id est, noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id est, noli sævire in eos qui sunt te inferiores, sed illis concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Nè profundas temerè facultates tuas, nè vel turpiter egeas, vel turpius rem pares.

Verecundiam ferva.

Id est, ferva te incontaminatum ac purum ab inquinamenti libidinum : castum enim verecundum dicitur : est autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimùm valet. Negligentia semper comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò discitur, quod longo vitæ usu vix assequi queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia super alia ingentes, nequicquam insculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliter minus esto.

Id est, comis in congressu.

Iraſci abs re noli.

Ne sis moroſus. Nam omninò non commoveri ſtipitis eſt potiùs quàm hominis.

Neminem irriſeris.

Eſt enim argumentum arrogantis ſtultitiæ. *Vel, Miſerum ne irriſeris.*

Sic enim quidam codices habent, hoc eſt, animi vitia ridere merentur, calamitas miſericordiam meretur potiùs quam riſum.

Mutuum dato. Cui des videto.

Eſt quidem aliquando danda pecunia mutuo; ſed non quibuſlibet, ſed reddituris bonâ fide, ſed dignis officio, denique iis quibus non graveris & dono dare, *Judicio adeſto.*

Adſunt advocati : & id olim erat officium præcipuum in amicos, adeſſe judiciis.

Convivare raro.

Sæpiùs vocare ad convivium, exhaurit ſubſtantiam; ſæpiùs ire ad convivium, ſordidum eſt : at rarius utrumque facere, humanitatis eſt.

Quod ſatis eſt dormi.

Hoc eſt, non ad voluptatē, ſed ad neceſſitatem naturæ.

Jurjurandum ſerva,

Non eſt remerè jurandum : quod autem jurâris, præſtandum eſt, niſi ſcelus ſit quod jurâris.

Vino tempera.

Esto moderatus in vino; vel abſtine a vino : nam adoleſcenti dare vinum, eſt oleum igni addere.

Pugna pro patriâ.

Pugnandum eſt, non pro quavis re, ſed pro deſenſione patriæ. Nam, *Carum* more, mercede pugnare turpiſſimum eſt, & plus quàm gladiatorium.

Nihil temerè credideris.

Id eſt, nè facilis ſis ad credenda quævis quæ dicuntur,

Tu te conſule.

A teipſo pete conſilium, qui te tibi ipſo; optimè nō ſti. Aut,

Tutò consule.

Id est, cave à consiliis periculosis, rura consilia sequere. Nam duplex est lectio.

Meretricem fuge, Literas discere.

Ætas enim prima studio literarum optimè coërcetur à scortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonis benefacito.

Beneficia non sunt conferenda nisi in bonos : alioquin pereunt.

Malédicus ne esto.

Id est, à convitiis tempera, neque carpas viam alicujus. Existimationem retine.

Bonam famam tuere, ne perdas. Perit enim faciliè, at non faciliè sarcietur.

Æquum judica.

Id est, non ad lucrum, aut ad gratiam : sed ad regulam æquitatis.

Parentes patientiâ vince.

Ferendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficii accepti memor esto.

Nam dari pulchrum est oblivisci : accepti verò meminisse decet.

Ad prætorium stato.

Multa enim discuntur in agendis causis.

Consultus esto.

Id est, calleas scientiam, & morem juris, ut possis amicis opitulari.

Utere virtute.

Non viribus neq; dolo.

Iracundiam tempera.

Antè monuit non esse irascendum sine causâ. Nunc admonet justam etiam iram moderandam esse.

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus convenit pueris. Alea infamis erat, & apud Gentiles : nunc principum Christianorum lusus est, im-
quor

quorundam etiam sacerdotum deliciæ.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicum enim est respicere quantum possis, non quantum liceat.

Minorem te non contempseris.

Nè fastidias inferiorem te : quod est elati, non cordati.

Aliena concupiscere noli.

Esto contentus tuis.

Conjugem ama.

Ut omnium fortunarum sociam.

Liberos erudi.

Filios castiga & instrue.

Patere legem quam ipse tuleris.

Quam conditionem præscribis aliis, eâdem utere ipse

Pauca in convivio loquere.

(in alios.

Ut sit aliis etiam loquendi locus.

Illud stude quod justum est.

Quod turpe factu est, id nè affectes.

Amorem libenter ferto.

Odium omnibus modis fugiendum est : amor amplectendus. Eriam si quis parum dignus est, qui redametur, tamen amari te patere.

Distichorum de Moribus. Lib.I.

Præfatio.

Dei Cultus præcipuus I.

SI Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,

Hic tibi præcipue sit purâ mente colendus.

Vulgus existimabat Deum placari victimis pecudum, rebusque corporeis; verum cum Deus ipse sit animus, hoc est, mens, non corpus, & consentaneum est simile gaudere simili; nimirum potissimum colendus est puritate mentis. Quin & hodie vulgus Christianorum corporeis quibusdam ceremoniis colit Deum, cum gratissimus cultus sit animi pietas. Tales enim adoratores quaerit Pater qui in spiritu adorent, cum ipse sit spiritus. Nulla gratior pietas Divis, quam si vitam illorum imiteris; hoc est toleran-

tiam, mansuetudinem, castimoniam : atque hæc animi sunt
 (*Animus est Deus*) Fac quantum potes à corpore te abdu-
 cas, & ad illum quantum potes accedas, & gratissimum
 immolaris sacrificium. (*Pura mente.*) Nam vulgus, lotis
 manibus ac pedibus, ad sacrum accedebat. Tu mentem
 purga : hujus fordes Deum offendunt, qui videt ea quæ
 sunt in animo, non in corpore. (*Si Deus*) Si, hic non
 dubitantis est, sed ratiocinantis (*Ut Carmina*) Nam *Virg.*
 in sexto *Aeneid.* Deum spiritum & mentem vocat. (*Præ-*
cipue) Ut intelligas non damari cultum corporalem,
 sed hunc tamen, nempe animi, esse Deo gratissimum.

Somnolentia vitanda. I I
Plus vigila semper, nec somno deditus esto :
Nam diuturna quies viriis alimenta minuat.
 Sensus est, cum vita vigilia sit (*juxta Plinium*) caven-
 dum est, ne maximam vitæ partem somno perdamus ;
 præsertim cum è somnolentia vitia multa nascantur &
 corporis & animi.

Cohibenda lingua. I I I.
Virtutem primam esse puta compefcere linguam :
Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere.
 Prima, id est, summa maximæque virtus est mode-
 rari linguam, ne quid temerè loquaris. Deus enim qui
 sapientissimus est raro loquitur, & non nisi necessaria,
 cum nihil non videat, nihil non intelligat. Itaque Proxi-
 mus est Deo, qui sapienter & animi judicio novit tacere.

Sibi ipsi conveniendum est. I V.
Sperne repugnando tibi tu contrarius esse :
Conveniet nulli qui secum dissidet ipse.
 Qui secum ipse pugnat, nec sibi constat, huic cum aliis
 convenire non potest. Hoc est, qui moribus est inæquali-
 bus, nec ullo certo vitæ instituto, is non est aptus ad alio-
 rum consuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.
Si vitam inspicias hominum, si denique mores,
cum culpent alios, nemo sine crimine vivit.
 Mortales aliorum notant vitia, sua non vident : cum

nullus vitiis careat, si quis propriam vitam ad mores proprios excutiat.

Utilitas divitiis anteponenda. V I.

Quæ nocitura tenes, quamvis sint chara relinque :

Utilitas opibus præponi tempore debet.

Aliquoties expedit in loco res charissimas abjicere, si periculum adferant, veluti gemmas, & aurum, quò vita sit in tuto ; aut voluptatès, quò valetudini consulamus. Non enim voluptates spectari debent, sed utilitas.

Mores pro tempore mutandi. V I I.

Constans & levis, ut res cunque expostulat, esto :

Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

Pro tempore licet alios atque alios mores sumere : ut modo gravis sis, modo lenis, hoc est placidus ac remissus pro re, pròque loco. Vide num legendum sit *levis* pro *lenis*, quod magis respondet ad *constans*. Ut sit iensus, aliquando persistendum in sententiâ, aliquandò mutandum consilium pro tempore. Porro versus constabit si legas: *Constans & levis, res cunque expostulat, esto*. Neque dubitem affirmare hanc germanam esse lectionem.

Uxori non semper assentiendum. V I I I.

Nil temerè uxori de servis crede querenti :

Sapè etenim mulier, quem conjux diligit, odit.

Illud uxoribus sermè peculiare est, ut maritos instigant in servos ; unde monet, nè temerè fidem habeant hujusmodi querelis.

Instandum correctioni amici. I X.

Cumque mones aliquem, nec se velit ipse moneri :

Si tibi sit charus, noli desistere capris.

Non satis est leviter admonere peccantem amicum, urgendus est, insistendum est, ut vel improbitate vincas, si quid erit quod ad famam illius aut salutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verbosos noli contendere verbis :

Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Si cum cordatis agas, non est opus multis verbis. Si cum stulto, frustra contendis, proptereà quod stultitia verbo-

verbosissima sit.

Amicus sibi quisque. XI.

*Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus,
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.*

Sic amicis utere, ut ipse tibi sis proximus. Sic aliis benefac, tibi ipse ne noceas. In priori versu est venusta red-
ditio similitum in *Dilige & Amicus*: In secundo contra-
riorum in *Bonis & Malis*.

Rumores spargere vetitum. XII.

*Rumores fuge, ne incipias novus author haberi:
Nam nulli tacuisse nocet, nocet est locutum.*

Nè quid in vulgo sparseris, propterea quòd rumor sæ-
penuerò id ejus caput recidit, à quo profectus est. Si
rumor nihil habet periculi, tamen nihil nocet filuisse, si
quid habet, nocet locutum esse.

Fides aliena non promittenda. XIII.

*Rem tibi promissam certò promittere noli.
Rara fides idè est, quia multa loquuntur.*

Noli certè promittere quicquam, alieni promissi fidu-
cià. Quod in te situm est, id præstare potes: alienam fidem
præstare non potes. Et vulgus hominum, ad pollicen-
dum facillimum, in præstando sæpe fallit.

Judex quisque sui. XIV.

*Cùm te quis laudat, judex tuus esse memento:
Plùs aliis de te, quàm tu tibi credere noli.*

Ne te ipsum æstimaveris aliorum laudatione, sed tuà
ipsius conscientia. Te ipsum interroga qualis sis; & si
animus tibi responderet te longè alium esse quàm hic
aut ille te facit, magis credere debes tibi ipsi, cui ipse
notior es, quàm aliis.

Beneficiorum ratio. XV.

*Officium alterius multis narrare memento.
Atque aliis cùm tu benefeceris ipse fileto.*

Beneficii accepti meminisse oportet, oblivisci dati.
Qui dat beneficium, ejus est dissimulare se dedisse, ne
commemorando videatur exprobare; ejus qui accipit,
est passim prædicare, ne videatur ingratus & immemor

Senio bene gesta referenda. XVI.

*Multorum dum facta senex & dicta recenset,
Fac tibi succurrunt juvenis quæ se cernit ipse.*

Senes qui multa viderunt & audierunt, multorum dicta factaque solent referre. Sed curandum est, ut ita nos geramus in juventute, ut in senectute succurrat nobis, non solum quid alii rectè dixerint ac fecerint, verum etiam quid nos ipsi.

Suspicionis labes. XVII.

*Ne cures si quis tacito sermone loquatur :
Consciens ipse sibi de se putat omnia dici.*

Cum videris quosdam inter se secretò colloqui, non statim suspiceris eos malè de te loqui. Nam id signum est hominis male sibi conscii.

In prosperis, de adversis cogitandum. XVIII.

*Cum fueris felix, quæ sunt adversa caveto :
Non eadem cursu respondent ultima primis.*

In rebus secundis, nè quid accidat adversi, cavendum est ; solet enim fortuna sæpius verti in adversum, & lætis iniitiis addere tristem exitum. Ergò cum secundæ res sunt maximæ, tum maximè meditandum est quo pacto adversam fortunam feras, ne si inexpectata venerit, & improvisum te oppresserit calamitas, succumbas.

Mors alterius non speranda. XIX.

*Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa,
In morte alterius spem tu tibi ponere noli.*

Legendum est hoc hæredipetis, & qui testamentis inhiant. Fit enim sæpe numerò, ut qui mortem alterius expectat tristior, prior ipse moriatur etiamsi junior aut robustior fuerit. Nam ipsa hominis vita fragilis & incerta res est, & quovis casu abruptitur.

Animus in dono æstimandus. XX.

*Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè, & laudare memento.*

Munera sunt æstimanda non suo precio, sed animo donantis. Itaque legimus summos principes aquam manu haustam, & malum oblatum summâ cum alacritate per-

perindè, ut maximū munus accepisse. (*Accipito placidè*)
 Alacri vultu, ut ostendas tibi gratum esse. (*Et plenè*, id
 est, non malignè, sed candidè, ut præ te feras pro exiguo
 munere te multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

*Infantem nudum cū te natura creārit,
 Paupertatis onus patienter ferre memento.*

Cū natura nudos produxerit, satis intelligere possu-
 mus divitias alienas esse, neque secundū hominis natu-
 ram. Si membrum perdas, est fortasse quod doleas; ali-
 quid tui decessit: sin opes auferantur, aut non contin-
 ga ut, noli valde cruciari. Siquidem in his quæ verè sunt
 hominis, nihilo plus habent reges quā tu pauper. Vis
 scire quid verè tuum sit? Cogita quid habueris cum nas-
 cereris. Mors non formidanda. XXII.

Nè timeas illum, quæ vitæ est ultima finis:

Qui mortem metuit, quod vivit, perdit id ipsam.

Qui mortem timet, non solū non effugit mortem, sed
 insuper hoc ipsum vitæ quod datur perdit: nam anxie
 vivere non est vivere,

Amicorum ingratitudo fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus:

Incusare Deum noli, sed te ipse coërce.

Nihil est acerbius, quā amicus ingratus: quod tamen
 si acciderit, non est imputandum Deo, tanquam illius ac-
 ciderit culpā; quin potius te ipsum coërce, nè denuo
 benefacias ingratis: quidam enim, si beneficientibus for-
 tuna non respondeat, superos incusant, dicentes eos non
 habere rationem reatè factorum; cum ejus acciderit
 culpā, qui sine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIV.

Ne tibi quid desit, quasitis utere parcè:

Ut quæ quod est serves, semper tibi deesse putato.

Uttere parcè id est modicè, non profusè, *quasitis* id
 est, partis. Et ut serves quod habes, semper imaginare
 tibi deesse, ut semper aliquid addas. Sera autem (ut in-
 quit *Hesiodus*) in profundo parsimonia est.

Promissio iterata molesta. XXV.

Quod præstare potes, ne bis promiseris ulli :

Ne sis ventosus, dum vis urbanus haberi.

Quod non possis efficere, nè semel quidem est promittendum, nè temerè facias : porro, quod præstare possis, id iterum atque iterum promittere jactantiæ est, non humanitatis. Molesta est verbosa promissio, molestior exprobratio.

Ars arte deludenda. XXVI.

Qui simulet verbis, nec corde est fidus amicus :

Tu quoque fac sin. i. e. : sic ars deluditur arte.

Erga eum qui fucò utitur, tu item contra utere fucò, & juxta proverbium, *Cretica contra Cretensem*. Satiùs est nonnunquam retinere simulacrum amicum, quàm reddere apertum inimicum : id enim fiet si ostenderis te sentire fucum.

Blandiloquentia suspecta. XXVII.

Noli homines blandos nimium sermone probare :

Fistula dulce canit, volucrum dum decipit auceps.

Semper suspecta sit tibi blandiloquentia : nec astimes homines ex benedictis, sed ex benefactis. Infidiatur tibi quisquis admodum blandus est. Memento sic capi & illiciti aves, videlicet imitatione vocis. Et assentatione maxima pars hominum capitur, cum adulator sese ad omnes affectus attemperat.

Liberi artibus instruendi. XXVIII.

Si tibi sint nati nec opes, tunc artibus illos

Instrue, quo possint inopem defendere vitam.

Artem, ut habet proverbium, non solum quævis terra, sed quævis etiam alit fortuna : unde certissimum victricum est ars ; quæ, quocunque terrarum venias, defendet ab egestate : At nunc vulgus liberos suos divitum aut principis ministeris dedicat, ubi duo simul maxima discant mala, luxuriam & otium. Porro quod hic præcipit pauperibus esse faciendum, id ego suaverim divitibus quoq; ut liberos suos jubeant artem aliquam discere, unde geminum commodum consequantur. Primum prima illa ætas artificio occupata, longè paucioribus conficitur vitiis : deinde si fortuna abstulerit opes, non erit

erit cur vel mendicent, vel ad sordidas aut foedas artes
adigantur, puta, turpe ministerium aut militiam.

Res quomodo aestimandæ. XXIX.

Quod vile est, charum; quod charum, vile putato:
Sic tibi nec parvus nec avarus habebis ulli.

Quod vulgus magni facit, tu contemne; quod vulgus
negligit, tu magni facito: ita fiet, ut nec tibi sis parvus
(audebis enim uti quæ non magni facis) neque cuiquam
videaris avarus, cum non expetes avidè, neque servabis
attentè, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit divitias
minimi facit probitatem, & eruditionem. Tu invertè
aestimationem. Res autem cuique tales sunt, qualis est de
his opinio. Vulgus lautam putat rem pavonem aut rhom-
bum; tu contra, vilem rem putato, & puta rem esse lau-
tissimam ovum gallinæ recens, lactucam, pullum gallina-
ceum. Ita nec tibi videberis sordidus, cum habeas lautam
tuo iudicio; nec aliorum expetes lautitias, quæ tibi vile
sunt.

Culpata non facienda. XXX.

Quæ culpæ soles, ea tu ne feceris ipse:

Turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Turpe est committere te, quod docēs alios non esse
committendum: vita turpis abrogat auctoritatem docti.

Concedenda petenda. XXXI.

Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum:
Nam stultum petere est quod possit jure negari.

Quod inhonestum est, à nemine petendum est: nullus
enim debet cuiquam in re turpi morem gerere. Aut sic
quod injustum est, id est, quod non debetur, jure negari
potest. Ergò non à quovis petas, sed ab eo cuius officium
est præstare quod petis; nec quidvis, sed quod cum ho-
nestate conjunctum est: Nam id petitur aliquando, & ab
his qui non debent.

Nota ignotis non commutanda. XXXII.

Ignotum tibi nolito præponere notis:

Cognita iudicio constant, incognita casu.

Ne facile commutes nota cum ignotis, puta amicum
vel rem, vel vitæ genus; notis enim commodius uritur.

quibus judicare potes : quæ sibi bona sunt, rectius iteris ; si mala, facilius tolerabis : quandoquidem juxta *Plautum*, Nota mala, mala non sunt. Ignota verò ejusmodi futura sint, incertum est. Fit autem sæpenumero, ut quæ in expetendo putâris prima, in experiendo repudies.

Dies quisque supremus purandus. XXXIII.

Cum dubia incertis versetur vita periculis.

Pro lucro tibi pone diem quicumque laboras.

Planudes Græcus legit, in certis, ut sint duæ dictiones. Cum igitur vita per se incerta versetur in periculis incertis, unumquemque vitæ diem in lucro deputa : unusquisque enim dies poterat esse ultimus, & incertum erat an tibi contingeret. Ergò in tot vitæ periculis, quicumque dies non eripitur, is in lucro est deputandus. (*Quicumque laboras*) id est, quicumque sollicitus es, & angeris hujus vitæ malis. Tamen si (ut dixi) non ignoro *Planudem* secus exposuisse. Sed non est sententia illum per omnia sequi. Nam mihi magis probatur, ut legamus *incertis* unicâ dictione, ad hunc modum ; (*cum vita dubia versetur*) id est jactetur (*incertis periculis*) id est, casibus. Nam pericula, hoc minus à nobis vitari possunt, quod incerta sunt. Vitâsti naufragium, non vitâsti ruinam ; vitâsti bellum, incidis in latrones ; Vitâsti pestem, morderis à vipera. Mille periculis obnoxia est hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id inevitabilibus.

Obsecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cum possis, interdum cede sodali,

Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc Disticho elegantius fingi potuit. Obsecundandum aliquoties amicis, & de tuo jure concedendum. Siquidem eâ facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrâ quidem, dum obstinatè rixantur de lana caprina, malunt amicitiam rescindere, quàm ulla in re obsequi animo amici.

Amicitia mutua officia. XXXV.

Ne dubites, cum magna petas, impendere parva,

His etenim rebus conjungit Gratia charos.

Amicitia

Amicitia constat officiis mutuis, & juxta proverbium,
Manus manum fricat. Gratiam hic vocat Deam benevo-
lentiae. Amicitia rixas odit. XXXVI.

Litem inferre cave, cum quo tibi gratia juncta est :

Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Cavendum est, ne per iracundiam lis incidat cum ami-
co ; propterea quod ex jurgio resident in animis vestigia
quædam, quæ benevolentiam vertunt aliquoties in odi-
um, & non optimè coire solet semel rescissa concordia.

Ergo morositas omnis & asperitas debet abesse amicitia.

Castigatio sine ira. XXXVII.

Servorum ob culpam cum te dolor urget in iram ;

Ipse tibi moderare tuis ut parcere possis.

Ne punias servum aut discipulum, quamdiu senseris te
irâ commotum. Pessimus enim autor rerum gerundarum
irâ (sed prius temperes animo tuo, ut sedatâ iracundiâ
vel ignoscas vel mitius punias. Ita Philosophus quidam,
Punirem te, inquit servo, ni iratus essem. Et Plato, sublato
in servû baculo, rogatus quid ageret, Ego, inquit, castigo
hunc intemperantem, seipsum significans irâ concitum.

Patientia vincere. XXXVIII.

Quem superare potes, interdum vince ferendo :

Maxima enim morum sumper patientia virtus.

Maximi animi est, cum possis vincere, pati tamen ut
vincaris & negligere adversarium. Hâc virtute inter mo-
rales non est alia præstantior.

Quæ sita non conservanda. XXXIX.

Conserva potius quæ sunt jam parta labore :

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Facilius ac tutius est servare quod tuo labore quæ situm
est, quâ sarcire quod profusione diminueris ac detrive-
ris: cum enim laboratur integra re, facile defenditur in-
opia ; verum cum laboratur in damno sarciendo, incre-
scit & obruit nos egestas.

Consulendum tibi imprimis. XL.

Dapsilis interdum notis, charis, & amicis ;

Cum fueris felix semper tibi proximus esto.

Cum tu felix, hoc est, laurâ fortunâ fueris (interdû dap-
sili) id est, liberalis (nota, charis, & amicis) moris, ut vi-
cinis; charis, quos diligis; amicis, ut cognatis: (semper ti-
bi proximus esto) interdû in illos sis beneficis, ut te sem-
per; Et ita amicis sis amicus, ut tibi ipsi sis amicissimus.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. II. PRÆFATIO.

Telluris si forte velis cognoscere cultum,
Virgilium legito; quod si magis nosse laboras
Herbarum vires. Macer, tibi carmine dicet.
Si Romana cupis, vel Punica noscere bella,
Lucanum quæras, qui Martis praelia dicet.
Si quid amare libet, vel discere amare legendo,
Nasōnem petito; sin autem cura tibi hæc est
Ut sapiens vivas, audi, quo discere possis,
Per qua se motum vitæ traducitur ævum.
Ergo ades, & qua sit sapientia disce legendo.

Hoc est, ex aliis Poëtis alia licebit cognoscere. Vir-
gilius in libris Georg. docet agriculturam. Macer tradit
vires herbarum, qua quàm alius quisquam fuit hic Macer
quàm is quem habemus vulgò, ni fallor. Lucanus narrat
Romanorum civilia bella, ubi legendum arbitror civilia
pro Punica, nihil enim de Punicis bellis scripsisse legi-
tur Lucanus. Ovidius tradit artem amandi, & in Elegiis
docet amores. Quod si cupis artem & rationem rectè
beateque vivendi cognoscere, hunc librum legito; is te
docebit non vulgares artes & nugas, sed quo pacto vi-
tam exigas semotam, id est, liberam & immunem à vitæ.

De omnibus bene merendum. I.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento;
Utilius regno meritis acquirere amicos.

Non solum in amicos oportet esse beneficium, verum
ignoti quoque conciliandi sunt, ac divinciendi benefici-
a, si modò possis prodesse, utilius enim est quàm plurimos
amicos parare meritis, id est, benefactis, quàm parare

num. Regnum enim eripi potest, amici succurrunt ejecto
& firmiores sunt, quos beneficio adjunxeris, quam quo
potestate premas.

Arcana non scrutanda. II.

*Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere quid sit,
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.*

Juxta Socratis sententiam : Quæ supra nos, nihil ad nos
admonet, ut omisso studio naturalis philosophiæ, ea cu-
remus quæ ad vitam humanam pertinent, hoc est, ad mo-
res componendos, & animum malis purgandum affectibus.

Mortis timor gaudia pellit. III.

*Linqe metum seibi, nam stultum ; tempore in omni,
Dum mortem metuas, amittis gaudia vita.*

Eandem sententiam legis in priori libro. Pro amittis ar-
bitror legendum amittere. Qui mortis metu semper anxius
vivit, stultè facit : primum enim non vivit id quod timet ;
deindè si quid habet hæc vita jucunditatis, eum suo vitio
perdit.

Iracundia cavenda. IV.

*Iratus de re incertâ contendere noli ;
Impedit ira animum, nè possit cernere verum.*

Pyrrhus admonere solitus est tyrones, nè irascerentur ;
at multo magis cavere oportet iracundiam eos, qui dispu-
tant : melius enim judicat qui vacat irâ : contra, ira obstat
animi judicio.

Expendendum ubi opus est. V.

*Fac sumptum properè, cum res desiderat ipsa :
Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res.*

Equidem opinor promptè legendum pro properè. Sum-
ptum, cum necessario faciendus est, libenter & promptè
facito, ne videaris gravatim facere : nam aliquid omnino
in sumendum est, non passim, sed quories tempus aut cau-
sa postulat, hoc est in nuptiis, in festis, item in amicos.

Fortuna modica tutior. VI.

*Quod nimium est fugito, parvo gaudere memento :
Tuta mage est puppis modico quæ flumine fertur.*

Humilis fortuna tutior est quàm excelsa, ut navis tutior
quæ in parvo est flumine, quàm quæ in pelagi fluctu
arat.

Occulta vitia reticenda. VII.

Quod pudeat, socios prudens celare memento :

Ne plures culpent id quod tibi displicet uni.

Ne, indicaveris amicis, aut ne committas testibus aliis, cuius te facti pudeat: ne plures reprehendant, iulci erint, id quod uni tibi displicet, si solus tibi conscius fueris: hoc est si quid peccas, pecces sine arbitris.

Occulta tandem revelantur. VIII.

Nolo putes parvos homines peccata lucrari :

Temporibus peccata latent, & tempore parent.

Ne putes nocentes lucrari, hoc est, impunè auferre sua peccata; latent quidem, sed ad tempus: postea parent (i.e.) manifestantur, tempus enim & celat, & aperit omnia: Parent autem dictum est pro apparent.

Imbecillitas virtute compensatur. IX.

Corporis exigui vires contemnere noli :

Consilio p. llet, cum vim natura negavit.

Noli contemnere inimicum, licet sit pusillo corpore: nam sæpè quod corporis viribus detractum est, natura addit ingenii viribus. Quanquam hæc sententia latius patet, nempe, Hominem non esse estimandum proceritate roboreque corporis, sed animo potius.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede :

Victorem à victo superari sæpè videmus.

Si senseris tibi rem esse cum potentiore; cede ad tempus, & sine illum penes esse victoriam. Nam incidit sæpè numero opportunitas, ut mutatis rerum vicibus, vincat qui victus fuerat, & superior sit qui fuerat inferior. Convenit cum illo, *Vir fugiens, & denuo pugnabit.* Quidam stulti pertinaciter statim autem vincere volunt, aut pessundari.

Rixandum cum familiaribus non esse. XI.

Adversus notum noli contendere verbis :

Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

Ut antè legisti, contra verbosos non esse contendendum verbis, iræ cum familiaribus rixandum non est; quod summa discordia soleat nasci ex verbis levissimis.

Fortuna non quaerenda sorte. XII.

Quod Deus intendat, noli perquirere sorte.

Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

Sensus hic est. Ne sortilegiis ac malis artibus inquire quid de te futurum sit, quandoquidem id Deus sciri non vult; neque enim te in consilium adhibet, cum aliquis est, decernit de te; quod si te vellet id scire, nimirum accerseret te in consilium.

Luxus odium generat. XIII.

Invidiam nimio cultu vitare memento:

Qua si non laedit, tamen hanc sufferre molestum est.

Germanus sensus sic habet: Ne nimio splendore strepituque vitae conflaveris tibi hominum odium, qui tibi metui non possint te laedere, tamen molestum est vivere obnoxium odio multorum: at per se jucundum est omnibus esse charum, etiamsi nihil utilitatis inde capias. Quanquam hic ablativus, *nimio cultu*, non referantur ad verbum *vitare*, sed ad *invidiam*, ut subaudias *constatam* aut ex nimio cultu.

Animus non deponendus ob iniquum iudicium. XIV.

Esto animo forti cum sis damnatus inique:

Nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo.

Ne abicias animum si adversarius vicit te praeter jus nec enim diu exsulabit: sed quod perperam pronuntiavit iudex, id Deus rejudicabit.

Reconciliatis lis non reficienda. XV.

Litis praeterita noli maledicta referre:

Pest inimicitias iram meminisse, malorum est.

Post reditum in gratiam non oportet litis antea convicta reficere, sed oblivi sci superiarum injuriarum finita enim simulare, debet & irarum esse finis: secus autem rem facere, malorum est. Graeci vocant *μνησικακίαν*, verbum videlicet infami, praeteritorum malorum memoriam.

Teipsum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse.

Hoc faciunt stulti quos gloria vexat inanis.

Teipsum nec vituperes, nec laudes, utrumque

videtur affectantis inanem gloriam, nam & qui se vituperat, ob id facere videtur, ut refellatur ab aliis & diversa audiat.

Parsimonia. XVII.

*Utere quasitis modicè, dum sumptus abundat,
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.*

Sera in fundo parsimonia; dum adhuc multum superest, incipe parcius uti, citius enim effluunt parva, quam colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVII.

*Insipiens esto cum tempus postulat, aut res;
Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.*

Aliquando ponendum est supercilium, & remittenda severitas, ut in conviviis; in lusu deponenda persona sapientis, sumenda persona stulti, præsertim inter stultos; ut ita ut stultum agas, non ut stultus fias; summa enim prudentia est servire tempori. Loco, id est, cum est oportunitas; ita Terentius, in loco verò laudo.

Neque prodigus, neque avarus. XIX.

*Luxuriam fugito, simul & vitare memento
Crimen avaritiæ; nam sunt contraria fama.*

IV. Pugnant inter se luxus & avaritia, nam alterum est profusi, alterum sordidi, utrumque vitium juxta fugiendum est, utpote quod scdam pariat famam, siquidem qui nimium parci sunt audiunt *κρυπτὸν ἐσθλόν*, id est, cumini sectores, & *οὐκ ἀμεζίζε*, id est, ficos divide, similiaque qui luxu sua profundunt, nepotes & larcones appellantur.

Loquaci parum credendum. XX.

Nolito quædam referenti credere semper:

Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Non statim fides habenda iis qui semper aliquid novi rumoris adferunt, deque aliorum factis renuntiant aliquid, parum enim credendum iis qui multa loquuntur, propterea quod huic vitio vanitas soleat esse admixta.

Ebrius vinum non accuset. XXI.

Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli:

Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

Vulgus ita solet excusare sua peccata, Vinum in causa

fuit, bene potius hoc dixi. Verum tibi ipsi imputa, non vino, quod tuo vino noxium fuit, non suo.

Amicis consilia credenda. XXII.

Consilium arcanum tacito committe sodali:

Corporis auxilium medico committe fideli.

In rebus arcanis & tacendis cave ne quemvis consulas, sed eum dumtaxat cuius fidem in tacendo perspectam habeas, ne non solum non opituletur, sed laedat etiam & infamet. Neque enim corporis vitia cuius aperias, sed medico notæ fidei qui celet & succurat.

Successus malorum ne te offendat. XXIII.

Successus indignos noli (tu) ferte moleste;

Indulget fortuna malis, ut laedere possit.

In hoc verum multi laborant: Quidam (S) elidunt in successus, verum si tu tolles tu dictionem plane hic supervacuum, nihil supererit scrupuli. Ne te cruciet prosperitas quæ nonnunquam contingit indignis: Non enim illis favet fortuna, sed insidiatur, & illicet, ut postea gravius laedat. Futurus casus providendus. XXIV.

Prospice, qui veniunt hos casus esse ferendos:

Nam levius laedit quicquid prævideris ante.

Quicquid accidere potest homini, id antequam accidat tecum meditare, ut ne subitum sit, si accideret. Minus enim cruciant mala quæ non accidunt inopinanti.

Animus in adversis spe fovendus. XXV.

Rebus in adversis animum submittere noli.

Spem retine, Spes una hominem nec morte relinquit.

Cum fortuna favit, sustine te ipsum animi fortitudine, ac serva rebus secundis, nec abjicias spem, quæ sola nec morientem relinquit. Quamdiu enim anima est, spes est. Et in pyxide Pandora sola spes in labro hæsit. Item Ovid. Vivere spe vidi, qui moriturus erat.

Opportunitas cum contingit, tenenda. XXVI.

Rem tibi quam nosis aptam demittere noli:

Fronte capillata, post est occasio calva.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ tibi sit apta, statim arripe, Nam occasio frontem habet

capil-

capillatam, ut ea parte teneri possit; verum si semel se verterit, ab occipitio calva est, ut jam apprehendi nequeat; hoc est, opportunitas cum contingit, teneri potest, non redit autem cum voles, si neglexeris. Hic admonendum illud, quod Græci fingunt de deo *Kαὶ*, de quo nos copiose in Proverbiis.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

Quod sequitur Pestis, quodque imminet, ante videto;

Illum immitare deum qui partem Pestis utramque.

Ex præteritis futura collige, ex præteritis bene secusve gestis consilium cape, quo pacto futuris occurras. Exemplo *Jani*, dei Romani, quem bisfrontem fingebat antiquitas, quod oporteat prudentem virum *ὀφθαλμοὺς ἔμπροσθεν*, id est, à fronte & à tergo (ut inquit Homerus) habere oculos, illud autem sequitur nos, quod præterit, & à tergo est.

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior ut valeas, interdum parcior esto;

Pauca voluptati debentur, plura saluti.

Vitæ rationem moderare, magis ex salutis ac bonæ valetudinis ratione, quam voluptatis. Non enim in morbo tantum oportet ab intemperantiâ cavere, verum etiam, cum recte valeamus, parcius utendum est rebus omnibus, nempe somno, potu, cibo, Venere, lusu, ne in morbum incidamus. Et nonnihil dandum est voluptati, multò plus tamen saluti: qua perdita, pereunt simul & voluptates omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Judicium populi nunquam contempseris unus,

Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placent multitudini, tamen sapientis est non pugnare solum adversus universos. Nam frustra sapit, qui solus sapit, cum omnibus desipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Si tibi præcipue, quod primum est, cura salutis,

Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris.

Ante omnia, bonæ valetudinis rationem habe, ne si tuâ intemperantiâ in morbum incideris, postea pudore reji-

cias culpam in cœli insalubritatem aut soli, sicuti vulgus solet: nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

Somnia non observanda. XXXI.

Somnia ne cures, nam mens humana quod optat, Cum vigilat sperans, per somnum cernit id ipsum.

Quidam anxie observant sua somnia, & ex his de futuris æstimant, cum somnia dormientiû nascantur ex affectibus vigilantium, neq; significant quid sit eventurum, sed quod aliquando cogitaveris dormienti repræsentent.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. III. PRÆFATIO.

HOc quicumque velis carmen cognoscere Lector,
Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vitæ:
Instrue præceptis animum, nec discere cesses:
Nam sine doctrinâ vitæ est quasi mortis imago.
Commoda multa feres: sin autem spreveris illud,
Non me scriptorem sed te neglexeris ipse.

Hoc est proœmii loco, Absque ratione bene vivendi, vitæ non est vitæ, sed simulachrum mortis. Hoc ramen utilissima vitæ præcepta tradit, si studeas agnoscere: sin spreveris, te ipsum contempseris, non scriptorem, siquidem tua res agitur, non illius.

Recte agendo aliorum linguam nè timeas. I.

*Cum recte vivas, ne cures verba malorum;
Arbitrii nostri non est quid quisque loquatur.*

Si male de te loquuntur mali, cum tu nihil facias mali, esto contentus conscientia recte factorum: nam in te situm est ut bene agas; non est in te situm quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Productus testis salvo tamen ante pudore.

Quantumcunque potes celato crimen amici.

Si ceteris testis in crimine amici, celabis pro virili maleficiû illius, ita tamen ut ipse non lædas famam tuam:

& tantum silenti dabis amicitia, quantum patietur & fama tua, & testimonii religio.

Blandiloquentia suspecta. III.

Sermones blandos blasosque cavere memento :

Simplicitas veri sana est frans ficta loquendi.

Veritatis simplex est oratio, insidiosa est blandiloquentia, proinde suspecta semper esse debet prudentibus.

Ignava vita fugienda. IV.

Segnitiam fugito, quæ vitæ ignavia fertur :

Nam cum animus languet, consumet inertia corpus.

Ignavia & otiosa vita fugienda est : nam torpor animi corpori quoque situm & languorem adducit ; animi exercitatio corporis quoque valetudini consert.

Animus fessus relaxandus. V.

Inter pone tuis interdum gaudia curis,

Ut possis a' imo quemvis sufferre laborem.

Animus seriis negotiis fatigatus aliquandò relaxandus est honestis ac moderatis voluptatibus, ut redintegratis viribus ad ferendos labores sufficiat. Nam, *Quod caret alterna requie, durabile non est.*

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum ne carpseris unquam,

Exemplo simili nè te derideat alter.

Quod in alios seceris, hoc in te fiat ab aliis. Si libenter reprehendas aliorum facta dictave, tuo exemplo & alii in te utentur. *Hærediras augenda. VII.*

Qua tibi fors dederit tabulis suprema notato,

Augendo serva ; ne sis quem fama loquatur.

Quod tibi obvenit ex testamento tuorum, id serva, nè fias vulgo fabula. *Quæ fors seprena,* id est hæreditas dederit tibi, *notato,* id est, in scribe tabulis testamentariis, vel *notato,* id est, scripta tabulis, *ea augenda serva,* id est, ita serva, ut augeas etiam : vulgus enim multa discere solet in *νεοπλάτους,* id est, in novas nactos divitias.

Senectus sit munifica. VIII.

Cum tibi divitiæ superant in fine senectæ,

Munificus facito vivas, non parcus amicis.

Est virium hoc senibus peculiare, ut quò propiùs accedant ad mortem, hoc sint contractiores: (*superant*) id est, supersunt & abundant. (*in fine senectutis*) id est, in extremâ senectute, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones, sed amicis, qui te foveant obsequiis.

Verba attendenda, non os loquentis. IX.

Utile consilium dominus ne despicere servi:

Nullius sensum si prodest, tempseris unquam.

Propter auctoris humilitatem non est contemnenda salubris sententia. Nec spectandum est quis dicat, sed quid dicatur.

Præsenti utendum fortunâ. X.

Rebus & in censu, si non est, quod fuit ante;

Fac virum contentus eo, quod tempora præbent.

Diminutâ fortunâ tuâ non est utendum eodem splendore quo priùs, sed contentus eris eo genere vitæ quod præsens fortuna tibi præbet, & quod abest, boni consules.

Uxor spe dotis non ducenda. XI.

Uxorem, fuge, ne ducas sub nomine dotis:

Nec retinere velis, si cæperit esse molesta.

(*Fuge*) id est, cave, ne ducas uxorem sub nomine dotis, id est, dotis causâ. Et si duxeris dotatam, ne dotis respectu eam retineas, si tibi gravis sit, sed contempta dote repudies. Quanquam id apud Christianos non habet locum.

Alieno sapere exemplo. XII.

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,

Quæ fugias, vita est nobis aliena magistra.

Qui suis discunt periculis quid expediat, magna mercede discunt: sapiens ex aliorum vita sumit vivendi consilium; Hoc illi infamiam conflavit: cavebo nè quid simile faciam. Hoc illi benè celsit: imitabor.

Nihil ultra vires. XIII.

Quod potes, id tentes; operis ne pondere pressus

Succumbat labor, & frustra tentata relinquant.

Priùs expende vires tuas, quam aggrediare negotium, ne postea victus difficultate, turpiter relinquant quod temerè suscepisti.

Consentire

Consentire videtur, qui tacet XIV.

*Quod nostri haud rectè factum nolito tacere;
Ne videre malos imitari velle tacendo.*

Noli dissimulare, si quid videris non rectè fieri: videberis enim probare cum siles. Silentium enim aliquando consensus esse videtur.

Rigor favore temperandus. XV.

Judicis auxilium sub iniqua lege rogato:

Ipsa etiam leges cupiunt ut jure regantur.

Si premeris iniqua lege, hoc est, durâ, & inhumanâ, confugas ad judicis æquitatem. Non enim hoc est contra leges, sed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur & temperentur. Iniqua lex est, cum summo jure contenditur. Veluti si pauper in vincula conjiciatur, quod non aliat Patrem, cum lex dicat, Liberi parentes alant, aut vinciantur. Aliquando lex durior est, ut terreat. In his judex, hoc est, Prætor, aut Princeps potest succurrere.

Feras quæ culpa tua pateris. XVI.

Quod merito pateris, patienter ferre memento:

Cumque res tibi sis, ipsum, te judicem, damna.

Incommodum, quod tu culpa tibi accidit, non imputabis alij, quam tibi, & cum tibi sis conscius damna te ipsum, tuique iudex esto, & ea te poena dignum existimato.

Multa legenda, sed cum iudicio. XVII.

Multa legas facito, perlektis perlege multa,

Nam miranda canunt, sed non credenda Poeta.

Multa quidem legas, sed cum iudicio. Non enim omnia vera sunt, quæ legis apud Poëtas. Fortassis pro perlege legendum est perline, hoc est, dele, & corrige, etiam si Planudes verit uti rexo.

Modestè in convivio loquendum. XVIII.

Inter convivas fac sis sermone modestus;

Nè dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

In foro locus est eloquentiæ, in cubiculo silentii, in conviviiis alternis ac moderatis sermonibus uti convenit, iisque venustis & amœnis. Quidam, dum humanitatem affectant, loquacitate molesti sunt reliquis convivis, quibus non relinquunt loquendi spaciū.

Ita-

Iracundia uxoris non formidanda. XIX.

Conjugis irata noli tu verba timere :

Nam lachrymis struit insidias dum fœmina plorat.

Uxores lachrymas habent in promptu; his expugnant viros. Admonet igitur ne quid commoveamur huiusmodi lachrymis : fingunt enim eas sæpenuerò, quo viros suos fallant, velut cum simulant se commoveri zelotypiâ, ut suum adulterium dissimulent; aut iratas se fingunt ei quæ afflictim amant. Pro nol. tulegen- dum arbitror noli.

Quæsitis utendum, non abutendum. XX.

Utere quæsitis, sed ne videaris abuti :

Qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur.

Utere quæ parasti, non abutere, ne profusis bonis tuis, cõgaris vel impudenter rogare aliena, vel serviliter ex alieno vivere, vel periculosè furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam,

Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

Mors vel ob hoc timenda non est, quòd finis est omnium hu us vitæ malorum.

Uxor loquax, si proba, ferenda. XXII.

Uxoris linguam, si frugi est, ferre memento :

Namque malum est nil velle pati, nec posse tacere.

In amicis leviuscula quædam vitia ferenda sunt, si alioqui probi fuerint; velut in uxore, si paulò sit loquacior aut linguæ procacioris, ferendum est, si aloqui pudica est & frugi, hoc est, suo fungens officio, maxime quòd linguæ morbus ei sexui peculiaris est. Malus est is, qui nihil vitij ferre potest in aliis, præsertim cum res facilis sit tacere. Sic enim uxor desinet obgannire, si nihil respondeas, quemadmodum solitus est Socrates.

Pietas erga parentes. XXII.

Dilige non argâ charos pietate parentes,

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Pietas, amor, & cultus est erga parentes, patriam, Deum, & si quis loci patentum est, quidam veluti legibus coacti, colunt parentes non ex animo. Dilige parentes charus

pietate

pietate non agra, id est, non coacte neque gravatim, sed prompte & alacriter. Et si quid incederit dissidii inter parentes, ita alteri obsequaris, ut alterum non offendas, sed pietas tua careat omni molestia.

DISTICHORUM DE MORIBUS.

LIB. IV. PRÆFATIO.

SEcuram quicumque cupis traducere vitam,
Nec vitiis habere animum, quæ moribus obsunt.

Hæc præcepta tibi semper relegenda memento

Inventes aliquid, in quo te utare magistro.

Et hoc pro cæmum est quarti libri. Si vis esse liber ab omnibus vitiis & nullius mali conscius vivere, hæc temper habeas præ manibus, in quibus aliquid invenies, in quo teipso magistro possis uti, hoc est, ut ipse regas ac modereris vitam tuam, adjutus his præceptis.

Divitiarum contemptus. I.

Despice divitias, si vis animo esse beatus;

Quas qui suspiciunt, mendicant semper avari.

Non jubet abjicere divitias, sed non magni facere: etenim qui has suspiciunt, hoc est, mirantur ac magni faciunt, dum non audent uti quæ possident, & semper aliquid accumulunt, semper mendicant, hoc est, egeni sunt.

Vivere ad naturam optimum. II.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,

Si contentus eo fueris quod postulat usus.

Si metiaris sumptus usu, hoc est, necessitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta est, cum cupiditates immensum desiderant.

Res ratione agendæ. III.

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes;

Noli fortunam, quæ non est, dicere cæcam.

Si res malè tibi succedant tuapte negligentia, nè conferas culpam in fortunam, & illam cæcam appelles, cum tu ipse magis parùm prospexeris. Potest accipi bifariam (quæ non est) id est, quod nulla est, fingunt enim mortales hanc

hanc Deam, cum nulla sit. Aut *Que non est, subaudi cæca.*
Amor pecuniæ ad usum. IV.

Dilige denarium, sed parò dilige formam,
Quam nemo sanctus, nec honestus caprat habere.

Amare pecuniam ad usum, prudentis est: Amare ut
 formâ pascas oculos, avari ac dementis. Denarium volunt
 omnes, formam soli mali captant.

In valetudine ne opibus parcas. V.

Cum fueris locuples, corpus curare memento;

Eger dives habet nummos, sed non habet ipsum.

Cum agitur de corporis valetudine, ne tum parcas
 divitiis tuis. Etenim qui morbo non succurrit, ne minuat
 pecuniam, is habet quidem nummos, ac seipsum non ha-
 bet, cum malè valeat. Navul; nummos esse salvos quàm
 seipsum; & illis frui quàm seipso. Fortasse pro sed le-
 gendum se.

Castigatio paterna ferenda. VII.

Verbera cum tuleris discens aliquando magistri;

Fer patris imperium, cum verbis exit in iram.

Vapulasti puer à præceptore, cum disceres literas;
 multò inagis ferre convenit, cum pater te verbis objur-
 gat. Tulisti literatoris tyranni dem multò serveriorem,
 feras & patris imperium, qui etiam cum irascitur, tamen
 à verberibus temperat.

Certa & utilia agenda. VII.

Res age quæ profunt: rursus vitare memento,

In quibus error inest, nec spes est certa laboris.

De quibus dubitas, ea non feceris. Age illa ex quibus
 certa speratur utilitas. Rursus, in quibus falli possis & in-
 certum est profutura sint, an noitura, ab iis abstineas.

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes, gratis concede roganti:

Nam rectè fecisse bonis in parte lucrorum est.

Donalibenter, si quid potes. Nam lucrum est, non
 damnum, quod contuleris in bonos; & beneficium dando
 accipit, qui digno dedit. Redit enim cum scenore, quod
 probo viro benefeceris.

Suspicio,

Suspicio statim expedienda. IX.

Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit:

Namque solent, primo qua sunt neglecta nocere.

Quæ suspicionem habent mali, ea noli negligere; sed statim examina, & exquire cuiusmodi sint. Nam iniis facillime medeberis, si quid mali sit: at neglecta crescunt, & maxime laedunt postea, veluti si suspicaberis amicum alieniore esse in te animo, noli negligere quid tibi velit, sed excute unde hoc natum sit: & si quid est, statim occurre nascenti malo.

Venus abstinentiâ cohibenda. X.

Cum te detineat Veneris damnosa voluptas;

Indulgere gula noli, quæ ventris amica est.

Cave ne duplices morbum tuum; unus enim utrunque fertur, duo simul ferri non possunt. Amare damnosa res, damnosa gula; quod si pariter utroque laboras malo, superest ut mox ad egestatem redigaris. Gulam vocat studium exquisitorum ciborum, eamque dicit ventris amicam, quod per eam venter saginatur, res & fama decrescit.

Homo malus, fera pessima. XI.

Cum tibi proponas animalia cuncta timere,

Unum hominem tibi precipio plus esse timendum.

Cum tuâ sponte putes omnes feras esse timendas, meo præcepto unum animal maxime timebis, nempe hominem. Nam nulla bellua magis homini nocet, quam homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

Cum tibi prævalida fuerint in corpore vires;

Fac sapias, sic tu poteris vir fortis haberi.

Si naturâ dedit vires corporis, non statim vir fortis eris, nisi adjuveris ingenii vim, hoc est, sapientiam, quâ corporis robore recte utaris.

Amicus cordi medicus. XIII.

Auxilium à notis petito, si forte laboras;

Nec quisquam melior medicus quam fidus amicus.

Corporis morbos aperi medico, animi morbos aperi fideli amico. Ille pharmacis sanat, hic verbis. Aliter, Si quid

quid morbi inciderit, magis amicum accersere, quàm medicum.

Sacrificium, spiritus contribulatus. XIV.

Cum sis ipse nocens, moritur cur víctima pro te?

Sultitia est morte alterius sperare salutem.

Veteres credebant expiari scelus commissum mactatâ pecude, quæ nihil commiserat, & pro alieno peccato innocens dabat poenas, cum is qui peccavit, potius mactari debuerit, quam víctima. Stultè autem sperabant alienam mortem sibi saluti fore, cum sua quemque mala de suo dependere oporteat.

Amicus ex moribus diligendus. XV.

Cum tibi vel socium vel fidum quæris amicum,

Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Amicus quem velis ad iungere, non æst. mandus, est censu, sed ex moribus. Idem oportet fieri in uxoribus.

Avaritia vitanda. XVI.

Utere questis opibus, fuge nomen avari;

Quid tibi divitiæ prosunt, si pauper abundas?

Frustâ parâsti divitiâs, si parâs uti non audes; & inter magnas opes vivis inops. Nihil enim refert habere, si quæ habes nihilo plus tibi prosunt, quam ea quæ non habes.

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam servare cupis, dum vivis, honestam,

Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

Si cupis honestam tueri famam, noli amare voluptates inhonestas, nempe gulæ, libidinis, & similitum.

Senem e iam delirum ne irriseris. XVII.

Cum sapias animo, noli irridere senectati,

Nam quicunque senex, sensus puerilis in illo est.

Cum per ætatem vigeat ingenium tuum, & animi vis, noli deridere senectutem, quæ minùs animo valeat. Desipiscit enim omnis senex, & ad puerilem stulticiam redit. Ætatis igitur vitium terendum, non ridendum est.

Opes fluxæ, ars perpetua. XIX.

Disce aliquid; nam cum subso fortuna recedet,

Ars remanet, vitamque, hominis non deserit unquam.

Opes sæpenuerò subita fortuna eripit homini, vultu incendio, ferro, bello, naufragio: verum ars eripi non potest. Hæc itaque certissima possessio est, quæ semper & ubique te possit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

*Omnia perspicito tacitus quæ quisque loquatur:
Sermo hominem mores & celat, & indicat idem.*

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis, quam illius oratio: hoc est certissimum animi speculum. Igitur si vis hominem cuiusmodi sit cognoscere, perpende tecum qualis sit illius oratio. Sermo indicat mores hominis, si loquatur ex animo: & celat idem, si vel taceat, vel dissimulanter loquatur.

Ars usu iuvanda. XXI.

*Exerce studium, quamvis perceperis artem:
Ut cura ingenium, sic & manus adjuvat usum.*

Ut evanescent disciplinæ, nisi exercitatione confirmes; sic artificium opere confirmandum erit, nè excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

Multum ne cures venturi tempora tibi:

Non timet is mortem, qui scit contemnere vitam.

Si vis liber esse a metu mortis, discere vitam non magni facere. Et (quemadmodum eleganter docet Aristoteles) nullius rei jucunda fruitio est, nisi quam aliquo modo contempseris.

Discendum & docendum. XXIII.

Disce, sed a doctis, indoctos in se deceto:

Propaganda genim rerum doctrina bonarum.

Disce non a quovis, sed ab his qui possunt docere. Rursum quod ab aliis didiceris, id aliis imperti. Utilium enim rerum scientia non est premenda, sed per manus tradenda.

Bibendi ratio. XXIV.

Hoc bibe quod prodest, si tu vis vivere sanus:

Morbi causa mali est homini quandoque voluptas.

Ne biberis supra vires: Brevis enim illa bibendi voluptas sæpenuerò conciliat homini molestum & vicinum morbum.

Ne damnes quod probaveris. XXV.

*Laudaris quodcumque, palam quodcumque probaris,
Hoc vide ne rursus levitatis crimine damnes.*

Levis & inconstans videberis, si, quod aliquando coram multis laudaris, idem postea damnes. Quod si mutasti sententiâ, fac scilicet. Fortasse pro vide, legendû est fuge crimine, id est, suspitione, & cum v. ruperio.

Circumspectus sis in utraque fortuna. XXVI.

Tranquillis rebus quæ sunt advesa caveto:

Rursus in adversis melius sperare memento.

Ne securus sis, cum fortuna tui quæ illa est, sed tempestatem cave. Rursus, cum fortuna laxit, animum sustine spe melioris fortunæ quæ successura sit. In secundis rebus timenda sunt adversa, rē sis supinus; in adve. sis speranda sunt laxiora, nè deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.

Discere ne cesses; cura sapientia crescit:

Rara datur longo prudentia temporis usu.

Juxta Solonis sententiam, Oportet sentire semper aliquid addiscentis. Nam (rara) hoc est, singularis & eximia prudentia contingit (longo usu) id est, diuturnâ experienciâ ætatis. Quanquam mihi magis probatur, hic ut sit sensus; semper disce, studio crescit sapientia. Nam pauci sunt qui prudentes evadunt experienciâ rerū; vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures stultitiam non exuunt hac vitâ. Certissima ac brevissima ad sapientiam via est doctrina

Parce laudandum. XXVIII.

*Parce laudato: nam quem tu sæpe probaris,
Una dies, qualis fuerit, monstrabit, amicus.*

Nè laudes amicum effusius, cuius non feceris periculum, siquidem ille sæpius, abs te laudatus uno aliquo die declarabit alium fuisse se quam tu prædicaras.

Discere ne pudeat. XXIX.

Ne pudeat, quæ nescieris, te velle doceri:

Sive aliquid plus est, pudor est, nil discere velle.

Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire quam

quàm semel discere: cum scire pulchrum sit & pudendum nihil velle discere; Ergo honestum velle.

Rebus utendum ad sobrietatem. XXX.

Cum Venere & Baccho lis est & iuncta volupras.

Quod letum est animo complectere, sed fuge lites.

Excerpe quod inest boni: fuge quod adjunctum est mali. Exhilarat potatio, discutit curas, utere hac commoditate. Rursus ebrietas incitat ad jurgia, hoc cave. Item Venus delectat, sed habet sua jurgia. A-
magis ur absque dissidiis.

Tristis & tacitis non fidendum. XXXI.

D missos animo, ac tacitos vitare memento.

Qua flumen p'ac dum est, forsam latet altius unda.

Tristes ac tacitos vita, videntur enim aliquid magni mali moliri; quemadmodum cavendum est flumen ea parte quâ tranquilum est, nam illud profundissimum esse solet. Ità Cæsar magis metuabat Brutum & Cassium pallidos ac tacitos, quam Antonium ebrium.

Sors forti conferenda. XXXII.

Cum tibi disp'ceat rerum fortuna tuarum,

Alterius specto quo sis discrimine peior.

Quoties cadet te tuae sortis, confer eam cum aliorum fortunâ & videbis te nihilo pejorem, hoc est, infeliciorem multis.

Ultra vires nihil aggreduendum. XXXIII.

Quod potes id tenta, nam litus carpere remis,

Tutius est multo, quam velum tendere in altum.

Aggredere iura magis quàm magna. Tutius enim tutò navigare juxta litus, ac remis uti, quàm passis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favent venti fortunæ.

Cum iusto iniquè non contendendum. XXXIV.

Contra hominem justum prave contendere noli,

Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

(Noli prave) hoc est, malitiosè & data operâ ac perversè contendere cum homine iusto: Nam Deus nunquam relinquit inultum.

Fortunâ utraq̃ue æque ferenda. XXXV.

Ereptis opibus noli gaudere querendo:

Sed gaude potius tibi si contingit habere.

Si divitiæ contingant, gaude: si ereptæ fuerint, noli cruciari, sed tunc utere philosophia. Neq; enim tantum boni habent ut sit admodum dolendum, si perierint; neq; rursus tantû mali, ut non sint libenter accipiendæ, si forte contigerint. Constat carmen esse depravatum. Arbitror legendum, *Noli mœrere querendo.* Porro querendo non est a *a quæro*, sed a *queror* deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Est jactura gravis, quæ sunt amittere damnis:

Sunt quedam quæ ferre decet patienter amicum.

Si verbulo lædat amicus, ferendum est. At damna rerum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cavendum ne lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ.

Quæcunque ingrederis, sequitur mors corporis umbra.

Nemo potest sibi longævitatē promittere: cū mors hominem quocunque eat non aliter insequatur, quam umbra corpus. Fortasse legendum, *Carpus ut umbra.*

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placa, vitulum sine crescat aratro;

Ne credas placere Deum, dum cade litatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, ergo thure litandum est illi, hoc est, re innoxia, & minimi sumptus. At hodie plerique Christianorum, licet apud hos sublatus sit mos immolandi pecudes, tamen Deum ac Divos sibi tantum non devictos esse putant, si eis gemmas, aurum, argentum, serica suspenderint, vel ostentanda tantum, vel in luxum paucorum vertenda: immemores hæc semper a sanctis fuisse contempta, & si forte obtigerint, in egentium usus fuisse effusa.

A potentioribus læsus dissimula. XXXIX.

Cede locum læsus fortuna; cede potenti:

Cedere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

Quil

Qui rem habet cum proceribus, quoniā prodesse possunt in multis, necesse est, ut aliquādo misset injurias, id est tacitus ferat. Lædunt enim aliquādo potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, ut postea per illos suis prodesse possit. Nam si resistens reddiderit eos hostes, nec sibi, nec suis prodesse poterit. Castiga teipsum. XL.

*Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde;
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.*

Ubi sentieris te alicubi peccasse, statim poenas sumito de templo, & noli tibi ignoscere; teipsum objurga, tibi ipsi laboris aliquid indicito. Nam, ut in sanandis vulneribus dolor dolore sanatur; siquidem ne doleat vulnus, intundis acia quæ mordent; sic ista reprehensio, tametsi amara est, tamen ne detur vitio animi.

Amicus mutatus, non vituperandus. XLI.

*Damnaris nunquam post longum tempus amicum:
Mutavit mores; sea pignora prima memento.*

Si is, cum quo tibi tuit diutina consuetudo, forte mutatis moribus alias esse cœperit, hoc debes tribuere veteri necessitudini, ne vituperes eum, etiamsi non est dignus qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XLII.

*Gratior officiis quo sis magis, charior esto;
Ne nomen subeas, quod dicitur officiperda.*

Ut sis charus omnibus esto gratus (*Officiis*) id est beneficiis & benemeritis. Invisum enim apud omnes est nomen *officipe. de*. Sic enim vocant eum, in quem collocatum officium perditur. Nihil enim tam perit, atque id quod confertur in ingratum.

Suspicionem tolle. XLIII.

*Suspectus caveas, ne sis miser omnibus hominibus:
Nam timidus & suspectus apertissima mors est.*

Qui sibi fingit periculum, is nunquam non miser vivit. Nihil igitur huic aptius, quàm mors; quandoquidem non potest jucundè vivere. *Suspectus*, hic accipitur active pro suspicio.

Humanitas erga servos. XLIV.

*Cum fueris servos proprios mercatus in usus,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.*

Sic utere servis tuis, licet empti sunt, ut memineris homines esse, non pecudes; quod empti sunt, fortunæ fuit; quod homines sunt, in hoc tibi sunt pares.

Occasionem rei commodæ ne prætermittas. XLV.

*Quamprimum rapienda tibi est occasio prima:
Ne rursus quæras quæ jam neglexeris ante.*

Occasio, quàm ante dixi frontem habere capillatam, statim est arripenda, ne si se subduxerit, frustra quæras postea quam prius contempseras.

Non lætandum de repentino obitu. XLVI.

*Morte repentina noli gaudere malorum:
Felicis obeunt quorum fixo crimine vita est.*

Si mali subito moriantur, dolendum magis est quam gaudendum. Gaudendum potius in morte bonorum, quorum mors felix est. Vel sic, si videris malos subito tolli, noli gaudere. Contingit idem bonis & innocentibus, ut intelligas hoc casu accidere non vindicta numinis.

Pauper simulatum vitet amicum. XLVII.

*Cum conjux tibi sit, nec res, & fama labore,
Vitandum ducas inimicum nomen amici.*

Si pauper habueris uxorem quæ laboret fama, hoc est, de qua homines male loquuntur (ducas) id est, existimes nomen amici vitandum esse, utpote inimicum famæ tuæ: videberis enim prostituere uxorem hoc prætextu, & hoc nomine divites pauperum uxores captant. Tamen si potest & alius esse sensus, nimirum hic: Si sis tibi uxor re satis lauta famaue secunda, noli re dare in familiaritatem potentum, nequid labis uxori tibi que contrahas.

Junge studium. XLVIII.

*Cum tibi contingat studio cognoscere multa,
Fac discas multa & vites nescire doceri.*

Quo plura didiceris, hoc plura stude cognoscere, ne videaris indocilis illius rei. Brevitas

Brevitas memoriæ amica. XLIX.

Mixtis verbis nudis me scribere versus?

Hos brevis sensus fecit conjungere bonos.

Sententia nudis verbis explicanda e^o: melius enim meminimus quæ brevia sunt: Idcirco nudis verbis singula præcepta singulis Distichis complexi voluit, ut apertior esset & brevior.

Dicta Sapientum, è GRÆCIS,

ut habetur, a nescio quo Græculo utcumque collecta, ve' conficta potius Erasmo interprete.

Periandri Corinbii.

OMnibus placeto.
Periculosa temeritas.

Semper voluptates sunt mortales; honores autem immortales.

Amicis adversa fortuna utentibus idem esto.

Lucrum turpe res pessima.

Infortunium tuum celato, Ne voluptate afficias inimicos.

Veritati adhæreto.

Violentiam oderis.

Voluptatem tempera.

Pietatem sectare.

A vitiis abstine.

Supplicibus misericors esto.

Sapientum utere consuetudine.

Bonos in pretio habeto.

Probrum fugito.

Ea facito, quorum non possis poenitere.

Quod justum est imitare.

Bene meritos honora.

Calumpniam oderis. (cum

Cum erraris, muta consili-

Omnibus teipsum præbe.

Magistratus metue. (to.

Quicquid promiseris facito.

Age quæ justæ sunt.

Principibus cede.

A jurejurando abstine.

Laudato honesta.

Beneficium tu pende.

Bona res quies.

Liberos institue.

Litem oderis.

Audi quæ ad te pertinent.

Responde in tempore.

Ne cui inideas.

Oculos moderare.

Spem fove.	Mortalia cogita.
Affabilis esto.	Ne prior injuriam facias.
Diuturnam amicitiam custodi.	Mortuum nè rodito.
Concordiam sectare.	Consule inculpare.
Ne loquaris ad gratiam.	Teipsum nè negligas.
Ne tempori credideris.	Mortem oppete pro patriâ.
Ne quævis de re doleas.	Ex ingenuis liberos crea.
Seniorem revere.	Arcanum cela.
Parito tâquâ immortalis.	Opportunitatem expecta.
Sperato tanquam mortalis.	Largire cum utilitate.
Ne efferaris gloriâ.	Dolorem fuge.
Cede magnis.	Amicis utere.
	Delecta amicos.

Biantis.

In speculo teipsum contemplare, & si formosus apparebis, age quæ deceant formam: sin deformis, quod in facie minus est, id morum pensato pulchritudine.

De numine nè malè loquere, quid sit autè ausculta, Audito multo, loquere pauca.

Prius intellige, & deinde ad opus accede.

Ne ob divitias laudaris virum indignum.

Persuasionem cape, non vi.

Compara in adolescentia quidem modestiam, in senectute verò sapientiam.

Pittaci Mitylene.

Quæ facturus es, ea nè Desidiosus nè esto.

prædixeris: frustratus enim rideberis. Ne contende cum parentibus, etiam si justa dixeris.

Deposito redde. Nè geras imperium, priusquam parere didiceris.

A familiaribus in minutis rebus læsus feras. Infortunatam nè intriseris.

Amico nè maledixeris. Quæ fieri non possunt, cave ne concupiscas.

Uxo i dominare. Ne festina veris loqui.

Quæ feceris parentibus, eadem à liberis expecta. Nōsce teipsum.

Ante

Ante omnia venerare nu- men.	Legibus pare.
Parentes revere.	Nequid nimis.
Voluptatem coërce.	Audito libenter.
Inimicum ne putes amicū.	Inimicitiam solve.
Inter amicos ne sis iudex.	Uxorem ducito ex æquali- bus : nè si ex ditioribus
Ne lingua præcurrat men- tem.	duxeris , dominos tibi pares , non affines.

Cleobuli Lindii.

Ne sis unquam elatus.	proficiscere.
Libros revolve.	Lapis auri index : aurum ; hominum.
Iuste judicato.	Mendax calumnia vitam corrumpit.
A maledicentiâ temperato	Mendaces odit quisquis prudens ac sapiens.
Parentes patientiâ vince.	Domus curam age.
Inferiorem ne rejicias.	Liberos tibi charissimos erudi.
Ne reipsum præcipires in discrimen.	Bonis benefacito.
Res amici diligas , & per- inde serves ut tuas.	Suspicionem abjicito.
Quod oderis , alteri ne fe- ceris.	Beneficii accepti memento.
Ne cui miniteris : est enim muliebre.	Alienâ ne concupiscas.
Citiùs ad infortunatos a- micos quàm fortunatos	Voto nihil pretiosus.

Chilonis Lacedæmonii.

Nosce reipsum.	Ne cui invideas mortalia ;
Temperantiam exerce.	Turpe fuge.
Tempori pare.	Iuste rem para.
Multitudini place.	Sapientia utere.
Moribus probatus esto.	Ne quid suspiceris.
Oderis calumnias.	Ne fueris onerosus.

Solonis Atheniensis.

Deum cole.	Veritatem sustineto.
Amicis succurre.	Legibus pareto.

Iracundiæ moderare. Ne jurato.
 Malos odio prosequitor. Cogita quod iustum est.
 Parentes reverere. Virtutem laudato.

Thaletis Mileſi.

Principem honora. Amicos probato.
 Similis tui ſis. Nemini promittito.
 Quod adest, boni conſu- A vitiis abſtinetito.
 lito. Vitæ curam age.
 Gloriam ſectare. Laudatus eſſe apud om-
 Pacem dilige. nes.
 Suſurronem ex ædibus ejice.

DICTA SAPIENTUM EX

AU S O N I I Carmine, atque in his extrema
 ſententia fere ſemper eſt gemina, &
 Diſticho comprehenditur.
Periandri, Carmine Phaleucio

N Unquam diſcrepat utile a decoro.
 Id eſt, nihil utile, quod non eſt honeſtum.
Plus eſt ſollicitus, magis beatus.

Id eſt, quo quiſque dixior, hoc magis ſollicitus vivit.
Mortem optare malum, timere pejus.

Miſer eſt, qui medio vitæ mortem optat, ſed miſe-
 rior qui ſemper timet mortem.

Fax iſt ut libeat quod neceſſe.

Quod neceſſe eſt facere, fac ut libenter facias.
Multis terribilis, caveto multos.

Quem multi timent, iſ multos timeat neceſſe eſt.
Si fortuna juvat, caveto tolli.

Si fortuna tonat, caveto mergi.

Ne extollaris fortunæ proſperitate. In rebus ad-
 verſis ne frangaris animo.

Bianſis

Biantis, Carmine Heroico.

*Quenam summa boni? Mens quæ sibi conscia recti.
Id est quid optimum? Animus bene sibi conscius.
Pernicies homini quæ maxima? Solus homo alter.*

*Id est, homini maxima perniciēs est ab homine.
Quis dives? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.
Dives est non qui multa possidet, sed qui suâ sorte
contentus est. Avarus omnis pauper est, qui, quod ha-
bet, non habet.*

*Quæ dos matronis pulcherrima? Vix pudica.
Mulier etiam pauper, indotata non, si casta est.*

*Quæ casta est? De qua mentiri fama veretur.
Casta non est, de quâ fama turpiter loquitur.*

*Quod prudentis opus? Cum possit nolle nocere.
Quod stulti proprium? Non posse et velle nocere
Proprium prudentis est, etiam cum possit, nolle ta-
men ulcisci. Malus etiam cum non possit, optat tamen
lædere.*

Pittaci, Carmine Iambico Trimetro.

*Qui ignorat, qui tacere nescit.
Eiusdem est artis, recte tacere & recte loqui.
Bono probari malo quam multis malis.*

*Non refert quam multi laudent te, sed quales; nam
ab improbis laudari, vituperari est.
Dimens superbis invidet felicibus.*

*Stultitiæ est cunctari felicitate malorum, quasi in
vulgaribus bonis sita felicitas.
Dimens dolorem videt infelicitum.*

*Aque stultum est gaudere calamitate malorum,
quasi non ante fuerint infelices.
Pareto legi quisquæ legem sanxeris.*

*Quod aliis præscripseris, ipse servato.
Plures amicos re secunda compares.
Paucos amicos rebus adversis probes.*

*Prospera fortuna conciliat multos amicos: at re-
stante fortuna pauci manent, sed sinceri,*

CLEOBULI. Carmine Asclepiadeo.

*Quanto plus tibeat, tanto libeat minus.**Quo potentior es, hoc magis cave ne quid pecces;
& quod plus tibi permittunt homines ob principatum,
hoc ipse minus permittas tibi.**Fortune invidia est immeritus miser.**Cum bonis male est, fortunæ imputatur, cum ea
sepe magnatum fit culpa.**Felix criminibus nullus erit diu.**Felicitas malo parata, non est diuturna.**Ignosces aliis multa, nihil tibi.**In alios lenis esto, in teipsum severus.**Parci quisque bonis, prodere vult bonos.**Qui bonos viros tradit in manus bonorum, is ser-
vat, non perdit quos prebit. Quanquam suspicor le-
gendum.**Parci quisque bonis, prodere vult malos.**Uti sit sensus, Qui malos ac nocētes afficit supplicio,
is miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum
violencia liberat. Et (quisq;) positum est pro (quisquis)**Majorum meritis gloria non datur;**Turpis sepe datur fama minoribus.**Laus parentum non tribuitur posteris; ac probra
parentum sepe obijciunt liberis.*

CHILONIS, CARMINE CHORI-

*ambicho, ex chorambis tribus & Amphib-
bracho, videtur Sotadicum.**Nola minor me timeat, despiciatve major.**Sic est moderanda vitæ ratio, ut nec inferiori-
bus sis formidini, quod est tyrannicam, nec superiori-
bus contemptui, quod est abjectæ fortunæ.**Vive memor mortis, immemor ut sis salutis.**Sic fuge turpia, quasi hodie moriturus; sic cura hone-
sta studia quasi semper victurus. Quando hic versus
depravatus est, suspicor ita legendum.**Vive*

*Vive memor mortis, ut sis memor & salutis. Aut sic
Vive memor mortis, ne sis immemor & salutis.
Trista cuncta exuperes aut animo, aut amico.*

In rebus advei sis, aut amici consuetudine pelle mori-
rorem, aut animo te sustine.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Benefacta tua prædicent alii.

Grata senectus homini, quæ parilis iuventa:

Illa iuventus gravior, quæ similis senectæ.

Florida senectus similima est adolescentiæ, morosa
iua iuventus sinillima est senectuti.

SOLONIS, Carmine Trochaico.

Dico tunc vitam beatam, fata cum peracta sunt.

Nemo beatus, nisi qui feliciter diem oberit.

Par pari iugato conjux; dissidet, quod impar est.

Firmissima est amicitia quæ inter pares coit.

Non erunt honores unquam sortuiti mancris.

Honor verus virtutis est præmiû, non n unus fortunæ
clam coarguas propinquum, sed palam laudaveris.

Amicum laudato palam sed errantem occulte corripes
Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.

Clarior est nobilitas quam ipse tuis virtutibus tibi
parâris, quàm quæ ex majorum imaginibus contigit.

Certa si decreta fors est, quid cavere proderit?

Sive sunt incerta cuncta, quid timere convenit.

Si fatum vitari non potest, quid prodest præscisse? sin
incertum, stultum est timere quod an eventurum sit
nescias.

THALETIS, versu Pentametro.

Tyrpe quid ausurus, te sine teste time.

Quod apud alium puderet facere, ne solus qui-
dem ausus facere, veluti teipso teste.

Vita perit, mortis gloria non moritur.

Etiam post mortem vivit gloria benefactorum.

Quod facturus eris, dicere sustuleris.

Sile, si quid est in animo facere, ne quis impediat.

CruX est, si metuas, vincere quod nequeas.

Augeat sibi molestiam, qui timet quod vitari non potest.

Cum vere objurgas, si inimice juvas.

Præstat vere carpi ab inimico, quam falsò laudari ab amico.

Nil nimium, satis est, ne sit & hoc nimium.

Ne quid nimis: nam modus omnibus in rebus est optimus.

*Sequuntur Mimi Publiani ab Erasmo
castigati & elucidati.*

ERASM, ROTEROD. Lectori S. D.

*IN hos depravatissime scriptos reperi commentariolos longe prodigiosiores quam in Cationem, qui neque cælum neque terram attingerent, & tamen accuratissime depictos, censem sacram: O seculum illud infelix? Sunt plerique Senarii Iambici sed Latina comœdia libertatem non fugientes: si quod diversum genus inciderit, annotabimus. Ceterum, qui scire volet a quam portentosis mendis hos Mimos vindicaverimus, is conferat cum iis quos ante nostram editionem habebant vulgati codices.
Vale Lector & fructuere*

A *Alienum est omne, quicquid optando evenit.*

Sensus est, id quod nostro studio paratur, vere nostrum est: quod votis contingit, alienum est: nempe quod fortuna possit accipere.

Ab alio expectes alteri quod feceris.

Qualis fueris in alios, tales alii futuri sunt in te.

ANIMUS

Animus vereri qui scit, scit tuto aggredi.

Qui intelligit periculum, is novit cavere periculum: temeritas autem periculose rem aggreditur, quia nescit timere.

Auxilia humilia firma, consensus facit.

Concordia fortia facit, etiam quæ sunt imbecillæ: contra, discordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.

Nobis in manu est, non incipere amare, ubi cœperis jam illi servires, nec potes excutere cum velis.

Aut amat aut odit mulier, nihil est tertium.

Mulier nimis est vehemens in utramque partem, animal affectibus obnoxium. Quanquam hujusmodi viros etiam non paucos reperias, nimis in utramque partem vehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Qui parum sunt felices, magis laborant suspitione, vel sic, suspicio plerumque vergit in partem deteriorationem. *Serenus* hic citam ac propensam significat.

Ames parentem, si æquus est: si aliter, feras.

Bonum parentem amare: difficilem tolera, vel ob hoc: quia pater est. *Æquus* dixit, pro commodo & humano.

Aspicere oportet, quod possis deperdere.

Serva quod nolis perire: oculus autem, hoc est presentia domini, optimus rei custos.

Amici vitia si feras facis tua.

Tibi impurabitur quicquid peccat amicus, cum non admoneas.

Aliena homini ingenuo acerba est servitus.

Aliis servire, durum est, si quis liber sit natus, & aliis imperare solitus.

Absentem ledit, cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrii non adest, cum qua loquendum est: Itaque perinde est ac si non adesset ipse.

Amans iratus multa mentitur sibi.

Multa enim constituit in animo, quæ non præstat postea. *Egone illum? quæ me? quæ illum?*

Avarus

Avarus ipse miseria causa est sua.

Nam sua sponte & volens pauper.

Amans quid cupiat scit; quid sapiat non videt.

Amens sine iudicio capit, nec expendit salubre su-
an perniciosum id quod cupit.

Amans quod suscitatur vigilans somniat.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt; & inani spe sibi
blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristitia faciliè sparguntur in vulgus quæ recta sunt
& honesta, vix creduntur.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subito vique expelli, sed paulatim
potest elabi.

Ab amante lachrymis redimas iracundiam.

Amans iratu lachrymis placatur.

Aperte mala cum est mulier, tum demum est bona.

Fucatum & fraudulentum animal est mulier; eaque
minimè noxia cum palam est mala. Indicat nullam
esse bonam.

Avarum facile capias, ubi non sis idem.

Avarum non potest facere avarus. Vel facilè fallas
avarum, nisi sis idem quod ille est, id est, avarus &
ipse.

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Non est ejusdem, amare & sanæ mentis esse. Perinde
quasi velis cum ratione insanire, quemadmodum habet.
Terentius.

Avarus nisi cum moritur, nihil recte facit.

Etenim cum moritur, tum demum permittit saluti
suis opibus trui.

Astute dum celatur, se etas, indicat.

Senectus celari non potest. Nisi forte sic legendum est
Astu crimen celatur, etas indicat. Tempus enim aperit
omnia.

Avarus damno potius quam sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, sed is qui
magnificat pecuniam,
Avaro.

Avaro quid mali optes, nisi ut vivat diu.

Propterea quod miserrimè vivat. Summum igitur malum optat avaro, qui optat diutinam vitam.

Animo dolenti nihil oportet credere.

Quamdiù doles nequid tibiipsi fidas; nihil enim sani suadet dolor: expecta donec residet ægritudo, tum statue quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, nostrum aliis placet.

Suæ quemque sortis poenitet. Aliena mixturæ verbis duntaxat; cœterum si ad rem ventum sit, Pauci velint cum aliis commutare.

Amare juveni fructus est crimen senis.

Amor voluptas est in juvene; scelus in sene, non voluptas.

Anus cum ludit, morti delicias facit.

Anum vicinam morti non decet lusus: videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus, idem qui sanat, facit.

Desiderii vulnus sanat idem, qui facit, si sui copiam facit. Allusit ad Telephi fabulam.

Ad poenitendum properat, citò qui judicat.

Nè statim pronuncies; nam præcipitati iudicii sæpe poenitet.

Amicos res optima parant, adversa probant.

Et hoc carmen depravatum est, fortè sic legendum.

Amicum optima res parant, tristes probant: Secunda fortuna cõciliat amicos, adversa explorat ficti sint an veri.

Aleator quanto in arte est melior, tantò est nequior.

Hoc est carmen Trochaicum. In malâ re quo magis excellis, tanto sceleratior es: velati miles quo melior est, hoc vir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remissio.

Arcus frangitur, si nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, otio franguntur.

Bis est gratum quod opus est, ultro si offeras.

Beneficium, precibus extortum, magnam gratiæ partem perdidit: quod ultro oblatum est, id bis gratum.

D

Bene-

Beneficium dare qui nescit, injustè petit.

Non debet uti beneficiis aliorum, qui ipse nemini benefacit.

Bonum est, fugienda aspicere alieno in malo.

Idem Plautus. Feliciter sapiet, qui alieno periculo sapit.

Quid tibi sit fugiendum id discas non tuo malo, sed ex aliorum malis exemplum sumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Felicius est dare quàm accipere: perdit enim libertatem, qui quis utitur alterius beneficio.

Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicujus malo contingat.

Bis cuique mori est, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo serunt homines, adactum gravius.

Beneficia plura recipit, qui scit reddere.

Ingratis nemo plura committit; quos experimur gratos, in hos maiora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obsequium accommodas.

Nam & illum adjuvas, & re ejusdè inalefacti reum facis.

Bonus animus laesus gravius multo irascitur.

Lenis animus cum incandescit, vehementius comovetur.

Bona mors est homini, vitæ quæ extinguit mala.

Miseris mors est optanda quoque, ut quæ finem adferat malorum.

Beneficio dando accepit, qui digno dedit.

Hunc versum nominatim citat *Aulius Gellius* inter *Mimos Publianos*.

Blanditiæ, non imperio, fit dulcis Venus.

Jucundum est, cum ex animo quis redimatur, non cum extorquetur mulieris obsequium.

Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat.

Quis probus est ipse, nunquam alteri peccanti assentitur.

Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Commemoratio beneficii dati, est reposcentis gratia.

Conjunctio animi maxima est cognatio.

Alci

Artius alligat, mutua benevolentia, quam affinitas sanguinis. Fortè versiculus hic ita legendus est, *Benevolus animus maxima est cognatio.*

Nam & hoc modo carmen constat; & in hac litera nempe B. reperiebatur.

Beneficium saepe dare, docere est reddere.

Qui sæpius benè meretur de aliquo, is provocat gratitudinem quâdam pertinaciâ benefaciendi.

Eonitatis verba imitari, major malitia est.

Qui malus est & benè loquitur, is plusquam malus est. *Bona opinio homini tutior pecuniâ est.*

Tutius est habere bonam famam, quàm divitias.

Bonum tametsi supprimitur, non extinguitur.

Veritas & iustitia premi possunt ad tempus, sed emergunt postea.

Bis vincit, qui se vincit in victoria.

Qui moderatè utitur victoriâ, bis vincit, primum hostem, deinde animum.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat ut rogetur, sed ultro, quærit occasionem largiendi.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cuius ipsi ministravimus occasionem. Veluti si quis hominem evehat ad magistratum à quo postea subvertatur.

Bene dormit, qui non sentit quàm male dormiat.

Cum abest sensus mali, nihil est mali. Veluti si quis alto fomno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Bonorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est, qui rectè vivit, hoc imputatur virtuti, cui dicunt adversari fortunam. Vel sic; Quam eget necessariis vir probus in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris, proprium splendorem obtinet.

Decus recte factorum non potest obscurari: lucet enim in ipso pectore; si non respondet opinio populi.

Bene cogitata si excidunt, non occidunt.

Quod recte proposueris, etiam si ad tempus excidit, animo tamen omnino perit.

Bene perdit nummos, iudici cum dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecunia, cum sit nocens, perdit eam, sed suo bono: proinde bene perdit.

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Fit injuria bonis, cum impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Bono justitia proxima est severitas.

Severitas enim est justitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum citò moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardissimè senescit; apud bonos, citò.

Bona turpitudine est quæ periculum indicat.

Aut sic: Quæ periculum vindicat. Satiùs est pudere, quàm pigere: pudor utilis est, per quem arcemur ab his quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat præsidia misericordia.

In alios misericors, meretur ut in ipsum faventes sint alii, si quid adversi exciderit.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Vilescit quod consuetum esse cœperit. Bonis rebus nihil debet esse charum. Charum est autem, quod rarum est.

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini. Et tuo beneficio bonus in cœteros omnes utitur.

Crudelis in re adversa est objurgatio.

Consolandus est amicus, non objurgandus, in rebus afflictis.

Cavendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis caveris. Aliquando nocendi est omit-tenda occasio, cavendi nunquam.

Cui semper dederis, ubi neques, rapere imperas.

Qui adfueverit semper accipere, is putat jam sibi debere quod datur, adeo ut si negaris, paratus sit eripere vi. Hoc ad magnates, peculiariter attinet.

Crudele me

Crudelem medicum intemperans ager facit.

Ægroti intemperantia facit ut medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempe sectionem aut ustionem, & similia.

Cujus mortem amici expectant, vitam oderunt.

Ejus vita fuerit invisâ oportet, cujus amici mortem optant.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit.

Non est statim fidendum inimico. Facile dissolvitur benevolentia, at non sarcitur. Et ira omnium tardissime senescit.

Citius venit periculum quod contemnitur.

Magis nocet periculum his qui negligunt, quam qui cavent.

Castâ virum matrona parendo imperat.

Pudica uxor hoc impetrat obsequio suo, ut quicquid velit, faciat maritus, & magis imperat cum obsequitur, quam cum exigit.

Citò ignominia fit superbi gloria.

Arrogantiam semper sequitur infamia; & qui insolenter utitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Consilio melius vincas quam iracundiâ.

Ira præceps est prudentia sedata. Hâc citius efficies quæ voles, quam violentiâ & ferociâ.

Cuius dolori remedium est patientia.

Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia aliis malis sunt remedia, at patientia commune est malorum omnium lenimentum.

Cum vitia præsent, peccat qui recte facit.

Cum expediat esse malos tum nocet esse bonos. Et cum præmium est malefactis, tum benefactis poena est.

Contemni est levius quam stultitiâ percuti.

Satius est contemni ob virtutem, quam stultum quid agere.

Comes facundus in viâ pro vehiculo est.

Et hic versus citatur ab Aulo Gellio: iucundus confabulator facit, ut non sentias viâ rædium, perinde ac si vehiculo porteris.

Cito improberum lata in perniciem cadunt.

Non est diuturna malorum felicitas.

Crimen relinquit vita, qui mortem appetit.

Videtur accusare vitam sui qui mortem appetit.

Cui plus licet, quàm par est, plus vult quàm licet.

Hunc versiculum adscripsi ex Gellio; Cui plus permittitur quàm æquum est, is plus sibi sumit quam oportet.

Hoc convenit in tyrannos & uxores.

Damnare est oburgare, cum auxilio est opus.

Dum amicus afflicto eger auxilio, tum oburgare non est officiosum, sed damnare est. Primum eximendus est calamitati, postea oburgandus, quod suam culpam in eam incidit.

Discipulus est prioris posterior dies.

Quotidianam rerum experientiam reddimur prudentiores.

Disparandum est bellum, ut vincas celerius.

Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardius conficiunt. Mora in apparando non dispendium est, sed lucrum ad negotium cito conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, quum ingratum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia vitia in se complectitur, nullum igitur convitium dici potest contumeliosius. Versus est Trochaicus.

De inimico ne loquere malum si cogites.

Si cogites nocere inimico, cave loquaris male, cavebit enim ille. Stultum est igitur male dicere: Nam si amicus est, inique facis: si inimicus, minus illi nocebis.

Deliberare utilia, mora tutissima est.

Tutissimum est esse lentas consultationes. Nam precipitata consilia plerumque sunt inauspicata.

Dolor decrescit, ubi quo crescat, non habet.

Quum malum venerit ad summum, tum necesse est ut fiat remissius.

Pediscere flere Fœminam, est mendacium.

Id est, fœmina nunquam hoc dediscet.

Discordia fit ex amoris concordia.

Amantium ex amoris redinte gratia est.

Deliberandum est d. u. quod statuendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, veluti de matrimonio, de sacerdotio, de hōc diu deliberandum est priusquam aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Ne facile credas accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tūm optimum est mori, cum adhuc dulce est vivere.

Damnum appellandum est, cū malā famā lucrum.

Lucrum cum iacturā famæ, damnum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Frustrā sunt fortes milites, ni ducis prudentia regantur.

Dies quod donat, timeas; ciūd raptum venit.

Quod subitō contingit, subito solet auferre fortuna.

Fortasse (teneas) legendum, pro (timeas.)

Dimissum quod nescitur, non amittitur.

Non est damnum quod non sentis.

Etiā innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sæpe mentiuntur & innocentes, adacti cruciati.

Etiā peccato rectè præstetur fides.

Adeo servanda est fides, ut etiā malis in rebus aliquando præstanda sit.

Etiā celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiā festinatio videtur mora.

Et vitio alterius sapiens emendat suum.

Ex alienis erratis sapiens colligit, quid sit sibi cavendum

Et deest & superest miseris cogitatio.

Deest, quia non vident, quo pacto possint mederi malis; & superest, quia intelligunt, quid debuerint cavere, sed sero.

Etiā oblivisci quod scis interdum expedit.

Quædam huiusmodi sunt, ut sint dediscenda. Legi poterat quod scis, ut sit sensus. Expedit aliquoties meminisse magis, quid præsens tempus & res postulet, quam tua dignitas.

Ex hominum quæstu facta fortuna est dea.

Studium lucri facit, ut fortuna credatur esse Dea, quæ faveat. Aut (ex questu) id est, querimoniis; Nam illi imputant si quid acciderit.

Effugere cupiditatem regnum est vincere.

Vincere avaritiam aut iram, plus est quàm regnum.

Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam mortuus.

Opinor ità legendum.

Cui nusquam domus est, sine sepulchro est mortuus.

Id est, exul qui nusquam habet domum, perinde est ut mortuus insepultus, aut cui non est sepulchrum: exilium enim mors est civilis.

Etiā qui faciunt, odio habent injuriam.

Nolunt sibi fieri injuriam, nec ii, qui faciunt aliis.

Eripere telum, non dare irato decet.

Irato non est danda occasio nocendi, sed potius adimenda.

Se denegare patriæ, exilium est pati.

Sic enim versiculum hunc mutavimus. Qui latet & non versatur in republica, is suâ sponte exul est.

Etiā capillus unus habet umbram suam.

Nihil est tam minutum, quod non possit aliquid.

Eheu, quam miserum est, fieri metuendo senem.

Miserrimum est consensescere metu mali quod nondum advenerit.

Etiā hosti est æquus qui habet in consilio fidem.

Qui sequitur quod dicitur fides, non quod dolus, is etiam hostibus erit æquus.

Excelsis multo facilius casus nocet.

Ex alto cadentibus periculosior est, ac facilior ruina. Ita periculosius deijcitur ex alta fortuna.

Fidem qui perdit, quo se servet in reliquum?

Qui perdit pecuniam, habet in quod se servet, qui fidem, nihil habet in quod se servet.

Fortuna cum blanditur, capta tum venit.

Insidiatur fortuna, cum blanda est; ita tum maxime habenda est suspecta, cum maxime prospera est.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

Difficilimum est retinere fortunam, ne mutetur; & major virtus est tueri parta, quam parare.

Formosa facies, mura commendatio est.

Favetur enim formosis etiamsi nihil dicant.

Frustrà rogatur, qui misereri non potest.

Qui non potest mollescere precibus, quid opus est hunc rogare?

Fraus est accipere quod non possis reddere.

Dolus est accipere beneficium à quoquam, cui non possis tantundem reddere.

Fortuna nimium quem favet, stultum facit.

Magnæ felicitatis comites sunt, stultitia & arrogantia.

Fatetur facinus qui iudicium fugit.

Qui detractat iudiciū, indicat se sibi malè consciū esse.

Felix improbitas, optimorum est calamitas.

Quoties fortuna favet improbis, hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras, non culpes, quod vitari non potest.

Hic versus nominatim citatur à Gellio. Quod mutari corrigique non potest, id tacitè ferendum est, non vituperandum.

Futura pugnant ut se superari sinant.

Sic instant futura mala, ut tamen vinci vitarique possint prudentiâ.

Furor fit læsa sæpius patientia.

Et hoc carmen citatur à Gellio. Lenes cū sæpius provocantur, tandem irritati gravior irascuntur; quia rariùs & serius commoventur.

Ficta citò ad naturam redierint suam.

Simulata non diu durant. Et juxta Flaccum,

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret.

Ordo carminis inversus est.

Citò ad naturam ficta redireint suam.

Fidem qui perdit, nil potest ultra perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit.

Facilem animi ad partem stultitiæ rapit.

Facil

Facile adducitur ad vitia, qui facilis est animo, ut *Mitio* ille *Terentianus*, qui ob facilitatem sexagenarius novus factus est maritus.

Fides ut anima, unde abiit, nunquam eò rediit.

Ut vita semel amissa, nunquam revertitur: sic nec fides, juxta illud, *Qui semel scurra, nunquam bonus pater Familias.*

Fidem nemo unquam perdit; nisi qui non habet.

Pecuniam non perdit, nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse, qui non habuit, id est, qui perfidus fuit.

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Nullum malum venit sine incurso alterius mali.

Fulmen est ubi cum potestate habitat iracundia.

Versus est Trochaicus: potens cum irascitur, fulminat, non irascitur.

Frustra cum ad senectam ventum est, repetes adolescentiam.

Et hic Trochaicus est: non licet rejuvenescere.

Proinde seni tractanda sunt senilia.

Falsum maledictum, malevolum mendacium est.

Qui convitiatur & mentitur, is maliciosè mentitur.

Femina naturam regere, desperare est omnium.

Omnes desperant se posse regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, ut facilia levius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia facilius feras.

Fortuna nulli pius quàm consilium valet.

Consilium plus efficit quàm felicitas.

Fortuna vitrea est, quæ unum Splendit, frangitur.

Vitrum cum maximè lucet, tum facillimè frangitur.

Ita splendidissima fortuna minimè durabilis est.

Feras quod laedit, ut quod prodest, perferas.

Ut potiare commodò, feras incommodum.

Facit gratum fortuna, quam nemo videt.

Fortuna facit invidiosum, nisi lateat, Ergo dissimulanda est.

Frugalitas miseria est rumoris boni.

Hunc versum addidi ex *Gellio*. Esse frugalem, rumor quidem bonus est, sed infelix & parum vulgo laudatus, cui

cui profusio magis placet, Nisi mavis miseriam accipere pro penuriâ sive inopiâ. Nam tum erit sensus : qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius, sensus argutissimus est : frugalitas est Parsimonix vitium, sed subhonesto laudatôque nomine.

Grave præjudicium est, quod iudicium non habet.

Post præjudicia sequuntur iudicia, in quibus excutuntur præjudicia. At grave est illud præjudicium, quod non sequitur aliud iudicium, sed ipsum iudicii hoc est : veluti si princeps præ se ferat animum inimicum in quempiam, nullus est iudex qui secus ausit iudicare.

Gravissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tradior est ad iram, ita gravius irascitur si victa sit illius bonitas.

Gravis animi pœna est, quem post factum pœnitet.

Magnam pœnam dedit quem pœnitet facti.

Gravis animus dubiam non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Grave est malum omne, quod sub aspectu latet.

Malum illud est immedicabile, quod prætextu bonæ rei personatum est. Nam hic aspectam vocat personam. Gravius nocet, quodcumque inexpertum accidit.

Nova mala gravius dolent.

Graviter inimicus, qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maxime nocet homini : at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Gravissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo planè tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeò ut stultissima quæque, si semel inoleverint, revelli non possint.

Grave crimen, etiam cum dictum est leviter nocet.

Veluti si quis apud Anglos, vel joco vocet aliquem proditorem, non caret periculo, ob odium criminis.

Heu quàm difficile est gloriæ custodia.

Fama honesta facillimè contaminatur, & difficilius est eam tueri, quàm parare.

Homo extra corpus est suum, cum irascitur.

Non

Non est apud se, quisquis irascitur, Respondet illi superiori, Absenti loquitur qui cum irato litigat.

Heu quàm est timendus, quicumque mori tutum putat ?

Qui mortem contemnit, is vehementer est timendus : propterea quod alienæ vitæ dominus est, quisquis suæ contemptor est.

Homo, qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui

Intelligit enim sibi posse accidere, ut sit opus auxilio, Versus est Trochaicus.

Honesta est turpitudine pro bonâ causâ mori.

Gloriosa est infamia, vitam impendere justitiæ. Et hic Trochaichus est.

Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.

Et hic Trochaicus est. Qui, cum feliciter agit, aliis subvenit, huic alii subveniunt in rebus adversis.

Heu quàm miserum est lædi ab illo de quo non possis queri !

Et hic Trochaicus est. Durum est lædi vel ab amico, vel a potente ; quod queri de altero non est honestum, de altero non est tutum.

Hominem experiri multa, paupertas jubet.

Paupertas ingeniosa est, & artium repertrix : Et ingenium mala sæpè movent, juxta Nasonem.

Heu dolor quàm miser est, qui in tormento vocem non habet !

Et hic Trochaicus est. In tormentis verum exquiritur, ac quidam iâ torqueatur, ut non audent verum dicere scientes quid velit taceri, qui torquet.

Heu quàm penitenda incurrunt homines vivendo diu !

In longâ vitâ multa accidunt quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blanda oratio.

Insidiosa est blandiloquentia & mellitum venenum.

Homo toties moritur, quoties amittit suos.

Orbitas mors quædam est.

Homo semper in sese aliud fert, in alterum aliud cogitat.

Hic est Iambicus Tetrameter. Nemo non est dissimulatur.

Honestus rumor, alterum est patrimonium.

Tantundem feré valet honesta fama, quantum patrimonium.

Homo nescit, si dolore fortunam invenit.

Non sentitur dolor, quo paratur aliquid commodi.

Honesté servit, qui succumbit tempori.

Honestum est servire tempori, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitâ commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tempus, ut qui dedit, exigat suo jure quandocunque velit.

Hæredem scire, utilius est quam querere.

Quidam codices habent, ferre, pro scire. Satius est ferre qualemcunque hæredem, quàm nullum habere.

Si legas scire, sensus est, præstat habere liberos, quibus tua relinquant, quàm circumspicere alienos, quibus tua relinquant.

Hæredis fletus sub persona risus est.

Hic quoque versus citatur à Gelio. Fletus hæredis est, risus personatus, id est, dissimulatus: gaudet enim etiam si flet.

Habent locum maledicti crebra nuptia.

Vulgus malè sentit de muliere sæpius nupta.

Inferior horret, quicquid peccat superior.

Quod Principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum ulcisci, vitam accipere est alteram.

Jucundissima res est vindicta, & velut altera vita.

Primum vitam tuetur suam, deinde capit voluptatem ex ultione.

Id agas, ne quis tuo te merito oderit.

Odiū effugere non possumus, ne quis nos meritò oderit, id cavere possumus.

Invitum cum retineas exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quò magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem latis, cum indignum rogas.

Servile est, supplicem esse hominì indigno: Læditur igitur ingenuitas.

Nullum avarus bonus est, in se pessimus.

Nulli benefacit avarus, se verò etiam discruciat custodia rerum suarum.

Inopi beneficium his dat qui dat celeritèr.

Bis gratum est beneficium, quod statim promptè que datur egenti.

Instructa inopia est in divitiis cupiditas.

Cupere, cum abundes, inopia quædam est, non expedita, sed instructa & onuita; quasi dicas, dives inopia.

Invitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui dissimulat peccatum, is invitat ut iterum peccetur. *Jucundum nihil est, nisi quod reficit varietas.*

Nihil tam dulce, quod non pariat satietatem, nisi varietate condiatur.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generosi & ingenui animi est negligere contumeliam.

Aut sic; Generosus animus impatiens est contumeliæ.

Impunè peccat in eum, qui peccat rarior.

Fortè sic legendum est, impunè peccat, cum quis peccat rarior: Aut, impunè peccat, cum quis peccat rarius.

Ingratus unus miseris omnibus nocet.

Unius hominis ingratitude facit ut nec gratis succurratur, cum egeant.

In miserâ vitâ nulla contumelia est.

Hoc carmen variè reperi depravatum: & haud scio an rectè divinârim: Non videtur contumelia, quam facias in hominem malum, & infelicem. Nisi sic mavis, in vitia miseri contumelia est dicere: id est, contumeliæ genus est insectari vitia hominis miseri, qui magis eget cõsolatione.

Inopia parva desunt, avaritiæ omnia.

Seneca citat hujusmodi Publici carmen.

Luxuriæ desunt multa; avaritiæ omnia.

Quanquam hic quoque versus constabit si legas, inopiz desunt parva, sive panca: quod ego malim Multa desiderat pauper ad vitæ usum, sed avarus magis eget, qui nec id habet quod habet.

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.

Et

Et hic citatur à Gellio. Sic ama tanquam osurus, ita confidas amico, ut si fiat inimicus, non multum possit lādere.

Invidiam ferre, aut fortis, aut felix potest.

Fortunati negligunt invidiam, vir fortis contemnit.
In amore mendax semper iracundia.

Eadem est sententia, quam ante dixit.

Amans irarus multa mentitur sibi.

Invidia tacitè, sed minute irascitur.

Invidus habet iram suam, sed dissimularam, & minutam, hoc est, de re nihili.

Iratum breviter vites, inimicum diu.

Ita statim subsidit, odium diuturnum est. Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cavendum est, imò semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebræus.

Ab hoste reconciliato cavendum.

Injuriarum remedium est oblivio.

Vindicta non medetur injuriis tibi factis, sed oblivio.

Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.

Trochaicus est. Fortissimi est i. am suam vincere. Hoc Alexander ille magnus orbis dominator non potuit.

In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet.

Et hic Trochaicus. Bona conscientia facit, ut in malis speremus superos auxiliaturos.

In vindicando criminosa est celeritas.

Quidam habet, in judicando. Nè sis præceps vel ad ultionem, vel ad judicandum.

Inimicum quamvis humilem, docti est metuere.

Sapientis est, non contemnere hostem, quantumvis humilem: potest enim per occasionem nocere.

In calamitosos risus etiam injuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minus secundæ ad suspicionem mali rapiunt etiam casu dicta.

Judex damnatur, cum nocens absolvitur.

Cum absolvitur nocens, tunc judex non innocens sit oportet.

Ignoscere humanum, ubi pudet, cui ignoscitur.

Non

Non agnoscendum est, nisi poenitet facti.

In rebus dubiis plurima est audacia.

Forté legendum est plurimum vel plurimi. Multum valet audacia, cum res est dubia, hoc est, periculosa.

Illo nocens se damnat, quo peccat, die.

Quisquis admittit scelus, illico sibi damnatus est, iudice conscientia, etiamsi iudex nemo pronunciet.

Ita crede amico, né sit inimico locus.

Idem dixit antea: *Ita amicum habeas, &c.*

Iratus etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putat iudicio recteq; fieri.

Aut, iratus lædisse putat ab eo, qui bené consultit.

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.

Hoc addidit Gellio. Qui semel expertus, iterum exponit se periculo, imprudenter accusat fortunam. Est autem & hic Trochaicus Tetrameter.

Loco ignominia est apud indignum dignitas.

Honor cominus indigno, non honestat eum, sed magis dedecorat.

Laus ubi nova oritur, etiam vetus admittitur.

Si iterum rectè facies, efficies, ut superiori de re famæ fidem habeant homines.

Laeso doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minus sentit, qui potest ulcisci.

Levis est fortuna: cito reposcit quæ dedit.

Fortuna inconstans statim repetit & aufert, si quid dedit.

Lex universa est, quæ jubet nasci & mori.

Necessitas nascendi & moriendi, neminem non complectitur.

Lucrum sine damno alterius fieri non potest.

Unius lucrum damnum est alterius. At non item in rebus animi.

Lascivia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia semper obnoxia est infamiae.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etsi non veretur leges, ut nocens; tamen ti-

met

met fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.
Luxuriæ defunt multa, avaritiæ omnia.

Hunc versum citat Seneca in Controversiis. Multis profusor, avarus eget omnibus : illi multis est opus, qui multum absumit ; huic nihil est satis, cum sit insatiabilis.
Malignos fieri maxime ingrati docent.

Ingrati faciunt, ut qui benigni fuerint, contractius donent. Hoc enim malignos vocat, id est parcos.

Multis minatur, qui uni facit injuriam.

Omnes expectant injuriam ab eo, qui uni fecerit.

Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

Molesta est mora in omni re, tamen ea nos reddit sapientes, nè quid agamus temerè aut inconsultò.

Mala causa est, quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordiâ, sed æquum desiderat judicem. At cum fiducia rei tota est in misericordiâ judicis, pessimam habet causam.

Mori est felix, antequam mortem invocet.

Ille feliciter moritur, qui tum moritur, dum adhuc jucunda est vita, ac nondum hujus tædio mortem optat.

Quidam codices pro feliciter, habent felicium.

Miserum est tacere cogi, quod cupias loqui.

Durum est, cum non licet loqui quod velis : nam illic multò minùs licebit facere quæ velis, si loqui non licet.

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.

Felicitas incitat inimicitias : ergò cui nullus invidet, is miserrimus sit oportet.

Malus est vocandus qui suâ causâ est bonus.

Qui benè facit commodi sui causâ, is malè facit.

Malus, ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.

Disimulata malitia pessima est.

Metus cum venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnum. Aut, Non est dormitandum in periculo.

Mori necesse est, sed non quoties volueris.

Aliquando optant mortem homines, cum mori non possint. At semel duntaxat moriendum, nam à morte non

darur reviviscere. Hoc dictum adversus eos, qui quoties accidit aliquid in vitâ molesti, mortem optant, quasi liceat reviviscere.

Malè geritur, quicquid geritur fortuna fide.

Quod à fortuna pendet, id parum est firmum.

Mortuo qui mittit manus, nil dat illi, adimit sibi.

Olim solebant inferias exhibere mortuis; hoc perit vivis, & nihil accipit mortuus. Trochaicus est.

Minor est quàm servus, dominus qui servos timet.

Intra servos est qui servos suos timet, nempè malè sibi *Magis hæres pater nascitur quàm scribitur.* (consciis

Filius nascitur hæres; hæredipeta scribitur. Hoc adversus illos, qui fraudatis iis quos natura conjunxit, ob offensam aliquam res iuas ad alienos transferunt.

Malo in consilio foemina vincunt viros.

In rebus malis plùs sapiunt foemina quàm viri.

Mala est voluptas, alienis assuescere.

Dulcis cibus alienus, sed scæda voluptas est assuescere alienis.

Magno cum periculo custoditur, quod multis placet.

Trochaicus est, difficile est servare quod expetunt multi; veluti, pecuniam, aut formosam uxorem.

Mala est medicina, ubi aliquid naturæ perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura est; veluti quæ membrum auferet.

Mala naturæ nunquam doctrinâ indigent.

Ad mala vel citra doctrinam sumus idonei; virtus disci-
Miseriam nescire, est sine periculo vivere. (tur.

Qui sine periculo vivit, is feliciter vivit: vita tuta, quamvis humilis, felicissima est.

Male vivunt, qui semper victuros putant.

Semper enim prorogant in crastinum, si quid est voluptatis aut bonæ rei.

Maledictum interpretando facies acrius.

Quidam excusant convitium interpretatione, atque ita magis irritant.

Malè secum agit ager medicum qui heredem facit.

Invi-

Invitat enim ut occidat.

Minus decipitur, cui negatur celeriter.

Minus enim diu sperat, & frustratur levius.

Mutat se bonitas, quam irritat injuria.

Boni frunt mali si provoces.

Mulier cum sola cogitat, male cogitat.

Mulier apud se cogitabunda, aliquid mali volvit in animo : pudor enim cohibet eum sexum, qui abest in solitudine.

Malefacere qui vult, nusquam non causam invenit.

Malis nusquam deest occasio maleficiendi.

Malevolus semper suam naturam vespicitur.

Etiamsi deest præmium maleficii, tamen malevolus fruitur suam malitiam, & vel gratis malus est.

Multos timere debet, quem multi timent.

Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur vicissim timeat oportet, à quibus timetur.

Male imperando summum imperium amittitur.

Summum imperium est bene imperare : id amittitur male imperando. Aut, Nullum imperium tam potens, quod non amittitur, si tyrannicè imperes.

Mulier quæ nubit multis, multis non placet.

Male audiunt vulgò, quæ sæpius mutant maritum : Aut infelices sunt, aut incontinentes, aut inconstantes, aut morosæ. Quæcunque enim nubit marito secundo, priori displicuit à quo divertit.

Malum consilium est, quo mutari non potest.

Nunquam te involvas huiusmodi nodo, ut explicare, te non possis. Hunc versum adjecimus ex Aulo Gellio. Nihil agere, semper infelici est optimum.

Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimum est in otio vivere.

Nihil peccent oculi, si animus oculis imperet.

Oculos incusamus, quasi ministrentur occasionem malarum cupiditatum : At animus in culpam est, qui oculis non imperat.

Nihil proprium ducas quod mutari possit.

Nihil existimes veré tuum ac perpetuum, quod possit auferri.

Non cito ruinâ perit vir, qui ruinam timet.

Fortasse sic legendum, ut sit Trochaicus.

Non cito perit ruinâ, qui ruinam prætimet: id est, non facile opprimitur incommodo, qui præcavet incommodum; & non facile opprimitur periculo, qui periculum observat.

Nescis quid optes aut quid fugias, ita ludit dies.

Iambicus est Tetrameter. Ita ludit tempus & fortunæ vicissitudo, ut sæpè, quæ putâris optima, sentias maximè nocere, & è contrâ.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Et hic citatur à Gellio. Audendum est aliquo pacto, si cupias effugere periculum. Nam qui timet omnia, nunquam sese explicabit.

Nulla tam bona est fortuna, de qua nihil possis queri.

Trochaicus est. Felicitati semper aliquid adjunctum est incommodi.

Nusquam melius morimur homines quàm ubi libenter vivimus.

Ibi mori optimum ubi jucundè vivimus. Trochaicus est, *Negandi causa avaro nusquam deficit.*

Qui non dat libenter, semper aliquam invenit causam cur non det.

Nimum altercando veritas amittitur.

Moderata discepratione veritas excutitur, ac immoderatâ perditur. Id quod prorsus accidit sophisticis quibusdam ac rixosis disputatoribus. Hic versus à Gellio citatur,

Quotidie damnatur, qui semper timet.

Qui sibi conscius, semper timet supplicium, is quotidie damnatur.

Quotidie est deterior posterior dies.

Semper ætas vergit in pejus: hoc est, mores hominum indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum est odio nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus est. Stultum est sic odisse peccatum, ut ipse pec-

pecces : veluti si quis ob impudicā uxorem veneno totum
adulterum, & sic puniat adulteriū, ut ipse fiet veneficus.
Pars beneficii est, quod petitur, bene si neges.

Quidam ita molestè dant, ut gratiam amittant beneficii.

Quidam adeò commodè negant, ut videantur dedisse.

Stultum est timere, quod vitari non potest.

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat se cautum, parcum sordidus

Suis quisque vitiis blanditur, eaque extenuat mutatis
nominibus.

Veterem ferendo injuriam, invitas novam.

Et hic citatur ab Aulo Gellio. Si finas impunitum pec-
catum, facis ut iterum libeat peccare.

Tam deest avaro quod habet, quam quod non habet.

Hunc senarium citat Seneca in Controversiis. Avarus
non magis utitur suis quam alienis ; utrisque igitur ex
æquo caret.

O vita misero longa, felici brevis !

Et hunc refert Seneca. Infelices laborant vitæ tædio.
Felicibus mors ante diem videtur accidere, quod vitæ
tædium non sentiant.

RODOLPHUS AGRICOLA

Johanni Agricola suo fratri S.D.

Nihil habeo, mi frater, quod vel ego ap-
tius tibi pro nostrā necessitudine, ut
qui frater sim tuus, offerre possim : vel
tu potius pro tuâ ætate, ut qui prima
juventæ spacia ingrederis, ex me ex-
pectare debes, quam ut undecunque possim, ea tra-
dam tibi, quibus & eruditione ornatior, & vitâ me-
lior evadas. Idque dignum studiis meis, dignum a-
more nostro arbitror munus, ea parare tibi, quorum usus
non tempore intercidat, non casibus obnoxius sit : sed
quemadmodum natura perpetuo nos devinxit pig-
nore ; ita illa quoque, quæ à me accipis, solida perinde

sint perpetuòq; tibi adiumento futura. Quod si pulchre apud Poetam ille monuisse filium videtur, qui inquit, *Disce puer virtutē ex me, verumq; laborē, Fortunam ex aliis.*

Et ille quidem, cujus omnis conatus pendebat ex fortunā, omnis ad fortunā labor dirigebatur : non immeritò virtutis ego tibi hortamenta colligā qui vitam hactenus eis impendi studiis, quæ verā certissimāque ad virtutem ducunt viā; quæque in rebus humanis quid expetendū sit, quid fugiendum, quid rectē secusq; fiat, veluti in speculo, conspiciendum nobis, considerandūmq; proponunt. Cum sint autem permulta, quæ ad vitæ pertineant institutionem, Græcis, Latinisque literis conscripta : egregia imprimis & admirabilis Isocratis ad Demonicum Parænesis mihi videtur. Ea enim suavitas est dicendi, is ornatus, & (ut itā dicam) sculptura orationis ; tanta præterea majestas, utilitas, decor præceptorū, ut si quemadmodum pugiles meditados quosdam nodos nexusq; habeant, quibus in certamine subitò, vel non cogitantes etiam utantur : itā nos quoq; oporteat certa quædam & ad manum deposita vitæ habere præcepta, quæ omnes nostras, velut ad filum dirigant actiones, quorūmq; tenax infixæ mentibus nostris memoria, recti nos limitem egredi ubique veret : hic libellus aptus vel maximè ad hanc rem atq; accommodatus mihi videatur. Eum itaq; in Latinum sermonem è Græco converti rem scrupulosā conatus, ut numeros quoque, quorum ille fuit observantissimus, & schemata, vel (ut nos dicimus) exornatiores orationes, quoad posse, imitarer. Persimiliter enim cadentia & desinentia, & æquata, & contrā posita, & reliquos id genus ornatus, volvitur oratio. Quorum ut studiosus, præcipuè Gorgias Leontinus præceptor ipsius, aliiq; ætatis illius sophistæ fuerint : itā diligentior ipse, ut securi ipsum, non affectari viderentur. Hunc ego legendum tibi etiam atq; etiam, & ad verbum quoq; ediscendum censeo, semperq; velut ante oculos tanquam regulam quandam, vitæque præscriptum habendum. Itā fiet, ut non solum instruat os tuum, verū animū quoq; emendet. Quemadmodum enim

ad

ad doctrinam præcipuum est, intelligere quæ legas: ita ad virtutem maximum, facere quæ intelligas.

ISOCRATIS AD DEMONICUM

Parænesis, per Rodolphum Agricolam è Græco
in Latinum Sermonem traducta.

IN Multis, Demonice, rebus multum invenimus distantes bonorum mentes, arque malorum cogitationes; multo verò maximum accepere discrimen circa mutuam consuetudinem vitæ. Hi enim præsentibus solum amicos venerantur, alii eos quoque qui longè absunt benevolentiam prosequuntur. At malorum quidem amicitias tempus exiguum dissolvit, ac bonorum ne omnis quidem ævi tractus extinguit. Quum putem igitur eos, qui gloriam expetunt, quique suos eruditioni conatus destinant, bonos & nequaquam malos decere sectari, hanc orationem dono tibi misi, indicium erga te benevolentiam, signumq; cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos, quemadmodum facultatum, ita amicitiam quoque paternam hereditatem suscipere. Video autem & occasionem nobis convenientem, & præsentis nos opportunitatem temporis adjuvantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios adnitor. Tu sapientiæ studio adhuc teneris, ego deditos illi rectam viam deduco. Quicumq; autem adhortatorias ad amicos suos orationes conscribunt, pulchrum illi quidem opus assumunt, non tamen circa id quod est in philosophiam præstantissimum laborant. Qui verò adolescentibus præmonstrant, non ea quibus vehementiam in dicendo consequantur, sed quo pacto vitam moribusque industrii fiant, tanto magis quam illi audientibus profunt, quantum interest, quod illi ad sola ipsos verba conformant, hi verò ipsorum quoq; facta emendant. Quamobrem nos non exhortationem tibi parantes, sed institutionem tibi scribentes, pergemus nostri te consilii participem facere, quas res oporteat adolescentes desiderare, & quæ

quæ rursus opera vitare, qualibus item hominibus se coniungere, & quo modo suam ipsorû vitam instituere. Quicunq; enim vitæ cursum hoc itinere fecerunt, hi soli ad ipsam virtutem ingenuè adire poterunt, quâ non res honestior, non constantior est ulla: Pulchritudo enim vel valetudine perit, vel tempore flaccescit. Divitiæ vitiorum sũpt potius quàm integritatis ministræ: facultatem nempè desidii præbentes, & ad voluptatem iuvenes incitantes. Robur prudentiæ conjunctum profuit, sine ullâ vero sæpius eum, qui id habet, offendit, & corpora quidem eorum qui se exercent, adornat: industriam vero mentis obscurat. Virtutis autem possessio quorum bonâ fide mentibus ipsa coaluerit, sola consenescit, divitiis, potior, utiliorque generis splendore; quæque fieri nequeunt ab aliis, illa suis viribus suadens, & multitudini metuenda constantè expectant, desidiam dedecus, laborem laudem arbitratur. Hoc cognitu persacile est ex gloriâ certaminum Herculis, operumq; à Theseo gestorum, quibus morum præstantia tantum laudis insigne operibus adjecit, ut omnis temporum posteritas rebus, quas gesserunt, offundere nequierit oblivionem. Sed & tu quoque memor patris tui vivendi sèctæ, nonne habebis pulchrum & domesticum eorum, quæ à me tibi dicentur exemplû? Neque enim parvi virtutem faciens, neque socordiæ deditus egit ætatem: sed corpus laboribus exercebat, animo pericula subibat, neq; extra modum divitias expetebat, sed præsentibus quidem fruebatur bonis veluti mortalis, gerebaturque curam futurorum velut immortalis. Neque vero contemptè vitam instituerat, sed elegans erat & magnificus, simulque expositis amicis Impensius laudabat officio ipsum prosequentes, quàm generis sibi necessitudine devinctos. Persuadebat enim multo ad amicitiam efficaciorẽ esse naturam lege, mores genere, clectionem necessitate. Tempus in præsentia nos deficeret, si omnes illius actiones enumerare pergamus, exactèque de illis nobis alio erit loco differendum. Nunc signum quoddam Hipponici iustulimus natura, ad quem velut

velut exemplar, vitam formes oportet, legemque tibi mores illius putes, & imitatore[m] te amulumque virtutis paternæ præbeas. Turpe namque fuerit, pictores pulcherrima quæque; exprimere animantium, & liberos non imitari industriam Parentum, existimes autem nullum ita pugilem contra adversarios suos, decere meditari, sicut te considerare, quo pacto cum patris tui ratione vivendi decertes. Fieri autem non potest, ut animum quisquam taliter formet nisi multis ante honestisque præceptis fuerit expletus. Corpora namque moderatis laboribus, animus vero actionibus honestis roborantur. Expediat igitur breviter ea tibi exhibere, quibus observandis in vita plurimum videaris virtutibus additurus, & gloriam cunctos apud homines consequuturus.

Primum quidem pie divina colas, non solum sacrificans verum etiam quod iuraris præstans. Illud enim affluentia opum est signum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare semper quidem, præsertim quod civitas: sic enim simul videberis sacra Deo facere, legibusque obtemperare.

Talem te exhibeas erga parentes, quales exhibere se tibi voles ex te progenitos.

Firma te exercitationibus corporis, non iis quæ robori, sed quæ sanitati conducunt; Id assequeris, si desinens laborare, tolerando adhuc labori sufficies.

Neque in risum proclivis esse velis, neque in verba confidens: illud enim stulti est, istud furentis.

Quæ factu turpia sunt, ne dictu quidem putes honesta.

Fac assuescas non tristis esse, sed cogitabundus: propter illud enim ferox, propter hoc providus esse credes. Putes imprimis decere te modestiam, pudorem, iustitiam, temperantiam; istis, enim omnibus contineri probitas adolescentium videtur. Neque latiturum te, si turpe quippiam feceris speres: ut enim alios celes, te ipsum tamen conscium habebis.

Deum time, parentes honora, amicos reverere, legibus obedi, voluptates sectare gloria junctas: Oblatione enim cum honestate

honestate nihil est melius, sine illâ verò nihil est pejus.

Obtrectationes devites, tametsi fuerint falsa: vulgus enim veritatem ignorat, opinionemque potius spectat.

Sic facito cuncta, velut neminem celaturus: tametsi enim parumper occultes, postea tamen detegeris.

Plurimum tibi opinionis adjunges, si appareat ea te non facere, quæ, si fuerint ab aliis facta, reprehendas.

Si cupidè didiceris, multa quoque disces. Quorum habes doctrinam, ea meditationibus custodias; at quæ nescis, ea præceptis adjuuge doctrinæ. Æque namque turpe est, eum, qui utilem audit orationem, non addicere, & cui datur ab amicis munus aliquod, non recipere.

Vitæ etiam studio percipiendæ eruditionis impende: sic enim difficulter ab aliis inventa facilè tibi percipere continger. Puta multitudinem præceptionum multis opibus esse potior: ista enim celeriter dilabuntur, illæ in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis est sapientia.

Ne pigeat longum facere iter ad vos, qui conducibile aliquid docere profitentur. Turpe namque fuerit mercatores tanta transire maria, quo cumulatiores suas opes efficiant: adolescentes verò nè terrâ quidem sustinere proficisci aliquid quatenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, verbis autem affabilis: est autem comitatis, benignè obvios appellare; affabilitatis, familiariter cum ipsis verba communicare. Benignum te præbeas cunctis: optimis autem utaris: Sic & illis inimicus non eris, & istis amicus fies.

Neque crebrò convenias eosdem; neque diù cum eis agas de eisdem: SATIETAS enim omnium.

Exerce spontaneis te ipsum laboribus, ut adactos quoque perferre queas.

A quibus turpe est animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, lucri, iræ, voluptatis, doloris.

Id autem continger, si lucrum putaveris id, quo gloriam augeas, non quo divitiis addas. In irâ si talis sis adversus peccantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles: in jucundis

si,

si turpe putaveris servus te tuis imperare, voluptatibus verò servire; in adversis, si alienas respicias calamitates, tibi quod homo sis, in memoriam subinde reducas.

Verborum magis quàm pecuniarum deposita tuere: decet namque viros jurejurando se fideiiores præstare.

Consentaneum puta, perinde malis non credere, quemadmodum fidem bonis habere.

Qua nolis efferrì, nemini dixeris: nisi tantundem expediat taceri, & tibi dicendi, & illis qui audierint.

Jurandum adactum propter duas accipito causas, vel ut te ipsum turpi crimine exsolvas, vel ut amicos tuos in magnis periculis serves: Pecuniarum autem gratià nullum numen juraveris. Videberis enim aliis pejerare, aliis pecuniarum cupidus esse.

Nullum fac amicum, nisi exploraveris aptè quo pacto prioribus sit usus amicis. Spera namque ipsum erga te futurum talem, qualis & erga illos fuit.

Tardè fias amicus, factus autem dà operam ut permanes. Tantundem enim dedecoris est & nullum amicum habere, & crebro subinde amicos mutare.

Neque cum damno amicos probes, nec inexpertus ipsorum esse velis: Hoc autem facis, si & cum nullius indigeas, te similes indigere, & illa quæ vulgari nihil referat, velut occultanda concredas: deceptus enim in opinione, nihil offendes: non deceptus, mores illorum rebus fidei nosces. Amicos proba, & ex vitæ adversitate; & ex periculorum societate. Aurum enim igne perspicimus, amicos vero inter adversa cognoscimus.

Amicos hoc pacto uteris commodissimè: si non, ut ab eis rogeris, expelles, sed pollicens ultro ipsis in tempore succurras.

Æquè putes turpè, & ab inimicis superari injuriis, & ab amicis superari beneficiis.

In familiaritate proba non solum malis tuis indolentes, verum etiam bonis non invidentes: Multos enim, qui cum infelicibus mærent, prosperitatis illorum invidia torquet.

Absentium amicorum fac memineris apud præsentis, ut rationem etiam istorum quoque absentium habere videaris.

Circa vestitum elegans, non splendidus esse velis, Est autem ele-

elegantis quidem esse magnificum, Splendidi verò profusum. Ama rerum non immensam possessionem, sed moderatam perfruitionem.

Contemne divitiarum studio occupatos, atque iis, quæ habent, uti nescientes. Simile namque contingit illis, quod equum possidentis bonum, & equitare nescienti.

Adnitere divitias tibi, pecunias scilicet atque possessiones comparare: Sunt autem pecuniæ illorum, qui rectè ipsis frui sciunt: possessiones, qui ipsis uti queunt.

Dilige quas habes facultates, duas ob causas, ut & magnum aliquod damnum refarcire, & amicis probis laborantibus possis opem ferre; ad reliquum vitæ usum non plus æquo, sed moderatè ista concupisce. Amplectere quidem præsentia, quasque meliora.

Nulli calamitatem exprobaris, communis enim est fortuna, & futurum incertum.

Bonis benefac: honestus enim thesaurus est gratia, quæ à bono viro debetur.

Si malis benefacias, simile tibi contingit, quod qui alienos canes pascunt. Illi enim danti sicut temere accurenti allatrant: mali quoque eos, qui prosunt, sicut qui nocent, similiter offendunt.

Adulantes aversare perinde atque fallentes: utrique enim cum eis fides habetur, injuria afficiunt eos, qui sibi crediderunt.

Si amplexus fueris amicos qui ad pessima gratificentur, non habebis unquam quæ tibi ad ea quæ sunt optima sequendum assistant.

Comem te præbeas iis quibuscum conversaris, & non insolentem; superiorum enim fastum vix servi quoque perferent, at morum comitatem cuncti benigniter acceptant.

Eris autem comis, si neque jurgator sis, neque implacidus, neque cum omnibus contendas, neque ira eorum, cum quibus agis, celeriter occurras, neque si injustè quidem fuerunt irati, sed effervescentibus concedas: deinde ipsos, ubi relanguerit ira, reprehendas. Neque inter ridicula seriis, neque inter seria ridiculis gaudeas. Intempestivum enim ubique est molestum

stum. Neque ingrati gratiam in eas, quod multis et amicis qui faciunt quidem, sed agere tamen amicis inserviunt. Neque cupidus fueris, vel culpandi, quia grave est; vel castigandi quia est acerbum.

Imprimis cave tibi à potandi consuetudine: quod si quando tulerit tempus, ante ebrietatem surge. Cum fuerit mens vino corrupta, patitur idem quod currus solent, qui suos effuderunt aurigas: Illi namque nullo ordine suis destituti rectoribus feruntur; animus quoque plurima peccat, ratione subversa.

Immortalia sentias, magnitudinem animi præ te ferendo: mortalia vero moderatè presentibus perfruendo.

Tantò modestiam meliorem immodestia putes, quantum est quod alia quidem omnia perversè facta lucro sunt eis qui illa admittunt, sola autem immodestia damno afficit eam habentes: plerumque enim quos verbis offenderunt, illis rebus poenas luunt.

Quorum conciliare tibi amicitiam velis, boni quippiam de eis prædices apud illos qui sunt renunciaturi: principium enim amicitiae laus est, inimicitiae vituperium.

Cum consulis, præterita sumas in exemplum futurorum: latens enim, ex eo quod apertum est, expeditissime poteris cognoscere.

Delibera diu, celeriter vero confice, quod decrevist.

Optimum puta, contingere nobis à Deo prosperitatem, à nobis ipsis prudentiam.

Quibus de rebus liberè proloqui te pudet, visque cum amicis aliquibus de iis communicare, verbis velut de alieno negotio utere. Sic enim & illorum sententiam nosces teque ipsum haudquaquam manifestum reddes.

Cum super tuis rebus aliquem in consilium tibi assumes, considera primum quo pacto suas ipse res gessit. Qui enim malè administravit res suas, nunquam bene consulit in alienis.

Ità poteris maximè ad consulendum excitari, si calamitates quas affert temeritas, spectes. Sanitatis namque tunc præcipuè curam habemus, cum valetudinis adversa dolore recordamur.

Regum imitare mores, illorumque vita rationem sectare;
vide

videberis enim amplecti illos, vel amulari. Itaque apud multitudinem tibi maiorem contingit laudem assequi, & constantiore regum benevolentia perfrui.

Obsequere legibus, quas reges statuunt: firmissimam tamen legem mores illorum putes: sicut enim qui Rempublicam gubernat, opus habet populum observare, ita & suo principatu viventem, maximè regem decet honorare.

Magistratu præditus, nemine ad obeunda ministeria malo utere. Quæ enim ille deliquerit, eorum in te culpa transferetur.

Ex publicis administrationibus abeas, non opibus cumulatior, sed gloria honestior: multis enim opibus præstantior est multitudinis laus.

Nullam rem inhonestam, neque dicto neque facto juveris: videberis enim ipse talia facere, qualia facientes alios tueris.

Sic te compara, ut aliis superior esse possis, sis tamen æquo contentus, ut iustitiam videaris expetere, non propter imbecillitatem: sed propter æquitatem.

Elige justam potius paupertatem quàm divitias injustas: Tanto enim præstantior est opibus iustitia, ut illæ solis divitiis prosint, hæc verò defunctis etiam gloriam præstet, & illæ passim improbis contingant, hæc malis prorsus sit inaccessa.

Neminem tibi se junxeris eorum, quibus iniustitia lucro est, sed potius eos qui propter iustitiam ferunt jacturas. Iusti enim etsi nullâ aliâ re superant injustos, honestâ tamen spe illos antecedunt.

Omnium curam gere, quæ ad vitam pertinent, maximèque omnium providentiam tui ipsius exerce; maximum enim in minimo est mens bona in humano corpore.

Operam da, ut sis corpore laborum patiens, animo sapientiæ appetens, ut illo perficere possis decreta, hoc discernere facienda.

Quicquid dicturus es prius apud animum tuum expende: multorum enim cogitationem lingua præcurrit.

Putâ rerum humanarum nihil esse firmum, ita nec in prosperis lætitiâ gesties, nec in adversis dolore concides.

Duo tibi tempora ad dicendum deputa, vel cum sint aliqua de quibus exploratum habeas, vel de quibus discere est necesse.

In

P A R A E N E S I S.

In solis enim istis potior est silentio Sermo, reliquis me
furit tacere quàm loqui.

Gaude cum tibi contigerint bona, moderateque dolo, ubi in
ciderint mala; neutris tamen animi in aliis esse velis manife-
stus: Absurdum enim est reconditas in domibus opes asserere,
& cogitationem in propatulo positam circumferre.

Magis dedecus vites, quam periculum: Oportet enim maius
formidabilem esse finem vitæ, probis vero vitam cum turpitu-
dine conjunctam.

Conare imprimis vitam in tuto collocare. Quod si tamen
contigerit in periculum te revocari, quare in bello salutem
cum honestâ opinione, & non cum pudendâ famâ: mori nam-
que cunctis Providentia decrevit, sed honestè vita decedere,
id bonis tantum viris proprium natura concessit.

Nec mirum tibi videatur, si multa quæ diximus haud qua-
quàm præsentis tuæ conveniunt ætati. Non enim id me latebat.

Sed statui eâdem operâ & præsentis vitæ consilium tibi pro-
ferre, ac futuri temporis monita relinquere, quæ quanto tibi
sint usui futura, facile cognoscas: qui vero tibi cum benevo-
lentiâ consulat, difficulter consequeris. Ut ergo reliqua non
ex alio requiris, sed hinc veluti ex arario proferas, decrevi
nihil eorum præmittere, quæcunque tibi possim in consilium
offerre. Gratiam autem habeo Deo ingentem, si quam de te
concepi non me fallit opinio. Plerosque enim videmus, ut
cibis jucundissimis potius quàm saluberrimis delectari, ita
seducentibus à vero amicis potius accedere, quàm illis qui
ad meliora hortentur. Tu vero puto contra instituisse pergere
iudicium mihi tuam circa reliquum vitæ cultum industriam
sumens. Qui enim rectissimo sibi ipsi agere indicit, consen-
taneum est eum aliorum ad virtutem exhortantium monita
non segniter amplecti. Præcipue excitabit te, ut rerum ho-
nestarum amore tenearis, si perspexeris quòd ex iis voluptates
perquam legitime habeamus. In socordia namque satianda-
rumque libidinum studio continuo sunt labores voluptati-
bus adjuncti, enixus vero ad virtutem conatus, modestæque
vitæ institutio, sinceræ semper satioresque referunt oblecta-
tiones. Et illic quidem gavisi primum, postea dolemus:
hic

post laborem voluptates capimus. In cunctis autem rebus
 à principii meminimus, quemadmodum exitus sensu
 moveatur, plurima enim in vita non propter res agimus,
 sed consequentium gratia elaboramus. Cogita autem quod
 malis convenit passim, quicquid obvium est agere: hanc enim
 protinus vita sibi regulam præscripserunt. Bonos vero oportet
 nequaquam virtutem negligere, vel in multorum incurrere
 reprehensiones: cuncti enim non perinde oderunt eos qui se
 fallunt, sicut qui probos esse se jactant, nulla que in re vulgo
 sunt præferendi. Rectè quidem: nam si eos, qui solis verbis
 fraudem struunt, improbamus, quomodo eos qui tota ober-
 rant vita, non aspernandos putabimus? meritoque credimus
 istos non solum in seipsis delinquere, sed & fortune esse pro-
 ditores: hæc enim opes, gloriamque & amicos peperit, illi
 vero seipsos indignos hac sua felicitate fecerunt. Quod si
 oportet, eum qui mortalis sit, scrutari conjecturâ cælestium
 mentem, eos arbitror in familiarissimis suis maxime ostē-
 disse, quomodo bonis sunt malisque affecti hominibus. Jupiter
 enim Herculem & Tantalum genuit, quemadmodum fabulæ
 tradunt, cunctique credunt: & illum quidem propter virtutem
 immortalitate donavit: hunc propter improbitatem gravissimis
 calamitatibus oppressit. Quibus utentem exemplis expetere
 decet honestatem, & non modo his que nos diximus, sed ex
 poetis pulcherrimum quodque ediscere, & reliquos eruditos si
 quid dixerunt utile, scrutari. Quemadmodum enim videntis
 opem omnibus flosculis insidentem, & de unoquoque optima
 carpentem: ita oportet, qui vitæ disciplinam expetunt,
 nullius rei rudes esse, & undique que sunt uti-
 lia colligere. Vix enim quis hæc di-
 ligentia natura poterit
 errata superare.

FINIS.